

Van Tuin naar Duin

Ontwikkelingsvisie voor
de Vlotter en Duinweide

Castricum, 2 juni 2011

Ontwikkelingsvisie

Tuinderijen de Vlotter en Duinweide

<i>Versie</i>	<i>: definitief</i>
<i>Datum</i>	<i>: 2 juni 2011</i>
<i>Naam project</i>	<i>: Ontwikkelingsvisie voor de Vlotter en Duinweide</i>
<i>Opdrachtgever</i>	<i>: Jan van Mourik (regiomanager Natuur en Recreatie – regio midden)</i>
<i>Opgesteld door</i>	<i>: Rob Blik i.s.m. Kees Vrolijk (studenten Hogeschool Van Hall Larenstein)</i>
<i>Onderdeel van</i>	<i>: Afstudeeropdracht Bos en Natuurbeheer (major NLT)</i>
<i>Begeleid door</i>	<i>: Menno van de Bos (Boswachter Noordhollands Duinreservaat) Hedwig van Loon (studiebegeleider Hogeschool Van Hall Larenstein)</i>
<i>Goedgekeurd door</i>	<i>: Jan van Mourik en Hedwig van Loon</i>

De Vlotter

*“Wie Heemskercks oude heerbaan gaat,
en heentrekt om die Noord.
Die kent het huis de Vlotter wel
met zijn verwulfdde poort;
Die kent het huis de Vlotter wel
met zijn begroeide gracht”.*

Rijm uit: “De Popel van Noorddorp – anno 1850 (auteur, W.J. Hofdijk)”

Het huis en de hofstede De Vlotter (Gravure van H. de Leth, ca. 1730)

Voorwoord

In opdracht van het managementteam Natuur en Recreatie van PWN en in het kader van mijn afstudeeropdracht voor de opleiding Bos- en Natuurbeheer (Hogeschool Van Hall Larenstein, Velp), heb ik met veel enthousiasme mee mogen denken aan de toekomst van de Vlotter en Duinweide.

Een gebied dat zich voor mij heeft leren kennen als een gebied dat een bijzondere plek inneemt in het Noordhollands Duinreservaat. Bijzonder vanwege de van nature natte duinrandomstandigheden, die in potentie andere natuurwaarden met zich meebrengt dan zijn omgeving. Maar ook bijzonder omdat het een bewogen historie kent, waardoor het gebied zo karakteristiek is geworden en nog steeds is. Een plek met een interessante geschiedenis verdient een mooie toekomst. Vanwege diverse ontwikkelingen die tussen nu en ca. 20 jaar worden verwacht, is nu dan ook het moment om na te denken over een duurzame toekomst van het gebied.

Bij het vervaardigen van deze visie heb ik dankbaar gebruik gemaakt van de kennis en ervaring van een aantal medewerkers van PWN die direct of indirect een bijdrage aan dit product hebben geleverd. Speciale dank gaat hierbij uit naar Jan van Mourik van wie ik het vertrouwen heb gekregen om de opdracht uit te mogen voeren en naar Menno van den Bos, die als studiebegeleider steeds onvoorwaardelijk meedacht over de opdracht.

Externen die een bijdrage hebben geleverd aan de inhoud van de opdracht zijn Ria Vet (vrijwilliger historische kring Heemskerk), Monique van Peperstraten (technisch medewerker Stivas Noord-Holland) en Wim van Bergenhenegouwen (eigenaar manege Schimmelkroft).

Ook wil ik de collega's van Recreatie Noord-Holland bedanken, die hebben meegeleefd en meegedacht, maar tevens mij de mogelijkheid hebben geboden mij te ontplooien in het 'groene werkveld'. Natuurlijk wil ik ook familie en vrienden danken die niet alleen tijdens dit afstuderen, maar gedurende de gehele opleiding veel betrokkenheid hebben getoond.

Bij het schrijven van dit voorwoord sluit ik een opleiding af, waarvan de leerkrachten van Larenstein hun passie voor natuur en landschap op mij hebben weten over te brengen. Eén van die leerkrachten die zonder twijfel met veel enthousiasme en scherpheid haar vak heeft weten over te dragen is Hedwig van Loon, studiebegeleider van deze opdracht. Enorme dank hiervoor!

Ik wens u veel leesplezier en inspiratie toe bij het lezen van deze ontwikkelingsvisie. Wat mij rest te zeggen is:

Hodie mihi cras tibi. Quid sit futurum cras, fuge quaerere.

(Vandaag aan mij, morgen aan jou. Maar vraag niet, wat het morgen zijn zal)

Rob Blik

Castricum, 2 juni 2011

Samenvatting

De Vlotter en Duinweide zijn kleinschalige agrarische gebieden in het Noordhollands duinreservaat en bestrijken een oppervlak van ruim 25 hectare. De Vlotter heeft een open karakter, de Duinweide een meer besloten karakter vanwege her en der doorgeschoten elzenhagen.

In beide gebieden wordt al sinds mensenheugenis professioneel getuind en is thans ruim de helft van het gebied verpacht. De ontwikkelingen zijn echter van dien aard dat steeds meer tuinders stoppen en er geleidelijk aan gronden vrij komen. Deze terugloop, gecombineerd met nieuwe ontwikkelingen, vraagt voor de lange termijn om een nieuwe visie.

Tot 1960 was het projectgebied een lappendeken van kleinschalige tuintjes met omringende hagen, waar bijbehorende natuurwaarden waren gekoppeld aan het landgebruik. Geleidelijk is het gebied voor een deel meegegaan in de ontwikkeling van schaalvergroting en is de bedrijfsvoering intensiever geworden. Typische planten en dieren die in het gebied voorkwamen zijn hierdoor verloren gegaan vanwege ingrijpende veranderingen in de waterhuishouding, het verwijderen van de elzenhagen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Sinds kort is het gebied onderdeel van Natura 2000 (Habitatrichtlijn) en zijn er hoge natuurdoelstellingen geformuleerd. Echter staat de huidige inrichting en bedrijfsvoering kwalitatieve natuurontwikkelingen niet toe.

Ook is het gebied cultuurhistorisch waardevol vanwege een lange bewoningsgeschiedenis en is het gebied (mede daardoor) zeer in trek bij vele recreanten die het gebied als entree naar het Noordhollands duinreservaat gebruiken.

Een hoge recreatiedruk, economische ontwikkelingskansen en de wens tot behoud van cultuurhistorische waarden maken onvoorwaardelijke keuzes voor natuurontwikkeling lastig. Langdurige pachtcontracten met tuinders vragen tevens om flexibele keuzes in de doorlooptijd van een ontwikkelingsvisie. Een compromis tussen de hiervoor genoemde ontwikkelingen met een netto natuurwaardenverhoging voor het hele projectgebied lijkt het hoogst haalbare.

De uitdaging is om binnen alle randvoorwaarden nieuwe ontwikkelingskansen te benutten, zonder dat dit inboet op het open karakter en de verhoging van natuurwaarden.

De doelstelling van deze ontwikkelingsvisie luidt dan ook als volgt:

Het opstellen van een ontwikkelingsvisie voor een mogelijke herinrichting van de Vlotter en de Duinweide, waarbij de kwaliteit van het grondwater en verhoging van natuurwaarden de belangrijkste prioriteiten hebben, maar met respect voor het agrarische en historische karakter van het landschap en belevingsvergroting voor recreatie.

De aanpak van de ontwikkelingsvisie is gebaseerd op het zogenaamde triplexmodel. De drie lagen die zijn uitgewerkt bestaan uit 1. Bodem en water (abiotiek), 2. Natuur en landschap (biotiek) en 3. Woon, werk en recreatie (antropogeen).

De verschillende lagen zijn onderverdeeld in verschillende thema's en zijn vervolgens uitgewerkt in onderzoeksresultaten. Uiteindelijk hebben kansrijke thema's middels een SWOT-analyse een plek gekregen in een vlekkenplan (Bijlage 1), waarbij diverse natuurontwikkelingen een kans krijgen.

Tenslotte zijn de thema's in het vlekkenplan per deelgebied nader uitgewerkt met praktische aanbevelingen en kostenramingen.

Het totale projectgebied moet het open en kleinschalige karakter behouden en de verkavelingspatronen van omstreeks 1900 zullen zoveel mogelijk worden hersteld. Omdat de Vlotter en Duinweide een andere uitstraling hebben en zullen krijgen, krijgen beide gebieden een ander accent. Over het algemeen moet het gebied meer beleefd kunnen worden door bezoekers, zonder recreatieve voorzieningen aan te brengen. Dit wordt o.a. gerealiseerd door zones met struinnatuur in de hooilanden te ontwikkelen die evenals de tuinderijen voor de openheid zullen zorgen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING.....	5
1.1	Achtergrond projectopdracht.....	5
1.2	Probleembeschrijving	5
1.3	Doelstelling	6
1.4	Aanleiding	6
1.5	Randvoorwaarden.....	6
1.6	Verantwoording van onderzoeksgegevens.....	7
1.7	Literatuurstudie en interviews.....	7
1.8	Methodiek.....	7
1.9	Leeswijzer	9
2	GEBIEDSBESCHRIJVING.....	10
2.1	Ligging	10
2.2	Projectgebied	11
2.3	Ontstaansgeschiedenis	11
2.4	Geologie en geomorfologie	13
2.5	Bodem.....	13
2.6	Waterhuishouding	15
2.7	Landschapskenmerken	15
2.8	Grondgebruik	16
2.9	Natuurwaarden.....	16
2.10	Cultuurhistorie	20
2.11	Recreatie	21
3	KANSEN EN KNELPUNTEN.....	22
3.1	Cluster 1 'Bodem en Water'	22
3.1.1	<i>Hydrologische situatie</i>	<i>22</i>
3.1.2	<i>Bodemkwaliteit.....</i>	<i>25</i>
3.2	Cluster 2: 'Natuur en landschap'	25
3.2.1	<i>Opbouw van het landschap</i>	<i>25</i>
3.2.2	<i>Potenties voor natuurontwikkelingen.....</i>	<i>28</i>
3.3	Cluster 3: 'Werken, wonen en recreatie'	29
3.3.1	<i>Agrarisch gebruik.....</i>	<i>29</i>
3.3.2	<i>Recreatie en educatie</i>	<i>32</i>
3.3.3	<i>Huis de Vlotter</i>	<i>32</i>
3.3.4	<i>Exploitatiemogelijkheden</i>	<i>34</i>
4	ANALYSE VAN DE GEBIEDSTHEMA'S	36
4.1	Cluster 1 'Bodem en Water'	36

4.1.1	Verbeteren van hydrologische situatie	36
4.1.2	Verbeteren van de bodemkwaliteit.	38
4.2	Cluster 2: 'Natuur en landschap'	39
4.2.1	Opbouw van het landschap	39
4.2.2	Potenties voor natuurontwikkelingen.....	40
4.3	Cluster 3: 'Werken, wonen en recreatie'	41
4.3.1	Agrarisch gebruik.....	41
4.3.2	Recreatie en educatie	41
4.3.3	Bewoning	42
4.3.4	Exploitatiemogelijkheden	42

5 ONTWIKKELINGSVISIE 43

5.1	Toekomstverwachting	44
5.2	Historische referentie	44
5.3	Samenvatting van analyse.....	44
5.4	Algemene beeldschets van het projectgebied.....	46
5.5	Cluster 1 'Bodem en water'	46
5.5.1	Hydrologische situatie	46
5.5.2	Bodem.....	47
5.6	Cluster 2 'Natuur en landschap'	47
5.6.1	Opbouw van het landschap	47
5.6.2	Potenties voor natuurontwikkelingen.....	47
5.7	Cluster 3: 'Werken, wonen en recreatie'	48
5.7.1	Agrarisch gebruik.....	48
5.7.2	Recreatie en educatie	49
5.7.3	Wonen	51

6 UITVOERINGSPLAN 52

6.1	Planning	52
6.2	Financieel	52
6.3	Nader te onderzoeken thema's	54
6.4	Beheer en onderhoud.....	54
6.4.1	Samenwerkingsverbanden	54
6.4.2	Oprichten werkgroep.....	54

7 BRONNEN 55

BIJLAGEN (in apart document)

- I. Ontwikkelingsvisie de Vlotter en Duinweide
- II. Beeldrapportage Vlotter
- III. Beeldrapportage Duinweide
- IV. Beeldrapportage Bewoning de Vlotter
- V. Historische ontwikkelingen
- VI. Beeldfragmenten uit topografische kaarten
- VII. Beleidskaders
- VIII. Programma van eisen

1 Inleiding

1.1 Achtergrond projectopdracht

De Vlotter en de Duinweide (zie figuur 2) zijn kleinschalige agrarische gebieden van ruim 25 hectare, gelegen in het Noordhollands Duinreservaat binnen de gemeentegrens van Heemskerk. Het gebied is in eigendom van de provincie Noord-Holland en wordt beheerd door Waterleidingbedrijf Puur Water en Natuur (PWN). Hoewel het gebied een lange traditie kent van agrarisch gebruik, zijn er diverse natuurwaarden aanwezig (zoals vochtig bos, hooilandjes & ecologisch beheerde akkers) en biedt het gebied veel potentie om de huidige natuurwaarden te vergroten en versterken. Net als haar directe omgeving kent het gebied een bewogen geschiedenis en zijn er nog cultuurhistorische relikten te vinden, zoals o.a. karakteristieke hagen- en wegenpatronen (oud land), een monumentale woning en ondergrondse bodemvondsten die wijzen op een lange bewoningsgeschiedenis.

De agrarische percelen zijn voor het grootste deel in reguliere pacht uitgegeven aan particuliere tuinders. De opbrengsten uit de pacht komen ten goede aan het beheer en onderhoud voor het gebied. Langzaam maar zeker komen steeds meer percelen vrij, vanwege pachters die op vrijwillige basis stoppen met hun bedrijfsvoering. De huidige ontwikkelingen omtrent de terugloop van tuinders geeft PWN de mogelijkheid om nieuwe toekomstperspectieven uit te zetten voor het gebied.

Omdat er naast een terugloop van tuinders in het gebied ook sprake is van verschillende ontwikkelingsverzoeken en terugkerende interne discussies op het gebied van cultuur, ondernemerschap en recreatie, is een visie voor een integrale herinrichting daarom zeer wenselijk.

De opdrachtgever heeft daarom beoogd om voor de lange termijn een ontwikkelingsvisie (ca. 20 jaar) op te laten stellen, zodat het managementteam van de afdeling Natuur en Recreatie duurzame en afgewogen keuzes kan maken om toekomstige beheerdoelen te kunnen formuleren en vaststellen.

PWN- Waterleidingbedrijf

PWN stond vroeger voor *Provinciaal Waterleidingbedrijf van Noord-Holland*, maar staat tegenwoordig voor *Puur Water en Natuur*. Hiermee is het belang dat zij dienen als waterwinbedrijf meteen verwoord. Met ca. 725.000 aansluitingen verzorgen zij in Noord-Holland voor dagelijks schoon drinkwater dat geen betere bescherming kan hebben dan de omringende natuur.

1.2 Probleembeschrijving

Op de Vlotter en de Duinweide wordt al sinds mensenheugenis professioneel getuind. Tot 1960 was het projectgebied een lappendeken van kleinschalige tuintjes met omringende hagen, waar bijbehorende natuurwaarden waren gekoppeld aan het landgebruik. Geleidelijk is het gebied voor een deel meegegaan in de ontwikkeling van schaalvergroting en is de bedrijfsvoering intensiever geworden. Typische planten en dieren die in het gebied voorkwamen zijn verloren gegaan vanwege ingrijpende veranderingen in de waterhuishouding, het verwijderen van de elzenhagen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Sinds kort is het gebied onderdeel van Natura 2000 (Habitatrichtlijn) en zijn er hoge natuurdoelstellingen geformuleerd. Echter staat de inrichting en huidige bedrijfsvoering de realisatie van kwalitatieve natuurontwikkelingen niet toe.

De Vlotter en Duinweide worden gescheiden door een verhard fietspad dat o.a. leidt naar de verderop gelegen Gasterij 'De Kruisberg'. Sinds de komst van de Gasterij is de recreatiedruk in en door het gebied flink toegenomen.

Vanwege de gunstige ligging heeft het gebied een grote aantrekkingskracht op ondernemers die kansen zien een onderneming op te starten. Tevens liggen er in het gebied cultuurhistorische elementen, die het waard zijn om te behouden of eventueel meer zichtbaar te maken.

Een hoge recreatiedruk, economische ontwikkelingskansen en de wens tot behoud van cultuurhistorische waarden maken onvoorwaardelijke keuzes voor natuurontwikkeling lastig. Langdurige pachtcontracten met tuinders vragen tevens om flexibele keuzes in de doorlooptijd van

een ontwikkelingsvisie. Een compromis tussen de hiervoor genoemde ontwikkelingen met een netto natuurwaardenverhoging voor het hele projectgebied lijkt het hoogst haalbare.

De wens van de opdrachtgever is om binnen alle randvoorwaarden nieuwe ontwikkelingskansen te benutten, zonder dat dit inboet op het open karakter en de verhoging van natuurwaarden.

1.3 Doelstelling

Het opstellen van een ontwikkelingsvisie voor een mogelijke herinrichting van de Vlotter en de Duinweide, waarbij de kwaliteit van het grondwater en verhoging van natuurwaarden de belangrijkste prioriteiten hebben, maar met respect voor het agrarische en historische karakter van het landschap en belevingsvergroting voor recreatie.

1.4 Aanleiding

De ontwikkelingen in en rondom het projectgebied zijn dynamisch te noemen. Om de ontwikkelingen en wensen in beeld te brengen, heeft er op 21 april 2010 een brainstormsessie plaatsgevonden met een werkgroep binnen PWN. Dit heeft geleid tot een inventarisatie van eisen, wensen en kansen voor het gebied. De onderwerpen die hierbij aan de orde zijn gekomen, hadden betrekking op::

- Natuurontwikkeling en waterhuishouding
- Zaken omtrent Cultuur (-historie)
- Recreatiemogelijkheden en ondernemerschap
- Tuinbouw en bewoning

Met oog op het druppelsgewijs vrijkomen van tuinen, kan deze ontwikkelingsvisie uiting geven aan de eerdere brainstormsessie en richting geven aan een toekomstige inrichting van het gebied.

1.5 Randvoorwaarden

De provincie Noord-Holland heeft met PWN een langjarige beheerovereenkomst afgesloten om zorg te dragen voor de kwaliteit van het drinkwater en de natuur. De doelen zijn vastgelegd in de beheernota 2003 – 2012 en zijn uitgewerkt in gebiedsplannen. Hierin is de opdracht uitgewerkt om, in volgorde van prioriteit, te zorgen voor:

1. een betrouwbare en veilige drinkwatervoorziening;
2. beheer van het duingebied als natuurgebied;
3. passende vormen van recreatie.

Beleidskaders

Om in de visie reële afwegingen te kunnen maken is rekening gehouden met de beleidskaders die van toepassing zijn op het projectgebied. Voor een gedetailleerdere omschrijving wordt verwezen naar bijlage VII.

Financieel

Hoewel er geen harde eisen zijn gesteld ten aanzien van kosten, is het streven om op de lange termijn op een gelijke balans uit te komen tussen de inkomsten en beheer- en onderhoudslasten voor het totale gebied. Indien er toch hoge kosten gemaakt moeten worden voor allerlei ontwikkelingen, dienen deze goed onderbouwd te worden ten opzichte van de gekozen belangen. Deze belangen kunnen zowel natuurlijk als maatschappelijk van aard zijn.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

In het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) heeft PWN de ambitie om bij te dragen aan een duurzame bedrijfsvoering waarin zij bewuste keuzes maken tussen bedrijfsbelangen, milieubelangen en maatschappelijke belangen. In het kader van milieubelangen hebben zij zich onder andere aangesloten bij de Barometer Duurzaam Terreinbeheer (zie bijlage VII).

1.6 Verantwoording van onderzoeksgegevens

Kaartmateriaal

De digitale kaarten zijn tot stand gekomen door uitwerkingen in Arcgis. De volgende ondergronden zijn hiervoor gebruikt.

- Bodemkaart*
- Geomorfologische kaart*
- Watersysteemkaart*
- Kwelkaart *
- N2000 kaart
- Habitattypenkaart
- Topografische ondergrond 2006
- Inventarisatiekaart PWN

** De digitale kaartbestanden zijn afkomstig uit Nederlandse metadata standaard voor geografie (Esri prof80 2001-2003).*

Hydrologische gegevens

De hydrologische gegevens zijn afkomstig uit het grondwatermeetnet van PWN. Deze gegevens worden beheerd door de afdeling Databeheer Hydrologie van PWN en verwerkt in het databeheersysteem Dawaco. De data is verder uitgewerkt in Excel 2007.

De grondwaterstandgegevens zijn gebruikt met de voorjaarswaterstanden omstreeks half mei met een marge van maximaal een maand. Dit vanwege het feit dat half mei niet altijd gegevens voor handen waren.

Natuurwaarden

De meeste informatie is verkregen op basis van parate kennis van de boswachters van PWN. Naast de literatuurbronnen is tevens gebruik gemaakt van het softwareprogramma Synbiosys.

1.7 Literatuurstudie en interviews

Om tot onderbouwde resultaten te komen zijn interviews afgenomen met de volgende personen.

- Jan van Mourik (regiomanager midden PWN)
- Menno van den Bos (boswachter PWN)
- Hidde Posthuma (boswachter PWN)
- Tycho Hoogstrate (boswachter PWN – portefeuillehouder akkerbeheer)
- Jan Zijlstra (boswachter PWN - portefeuillehouder pachtzaken)
- Sander de Haas (hydroloog PWN)
- Marieke Kuipers (adviseur N&R PWN)
- Ria Vet (vrijwilliger historische kring Heemskerk)
- Monique van Peperstraten (technisch medewerker Stivas Noord-Holland)
- Bert Oosterga (zwemlocatiecoördinator Recreatie Noord-Holland)
- Wim van Bergenhenegouwen (eigenaar manege Schimmelkroft)

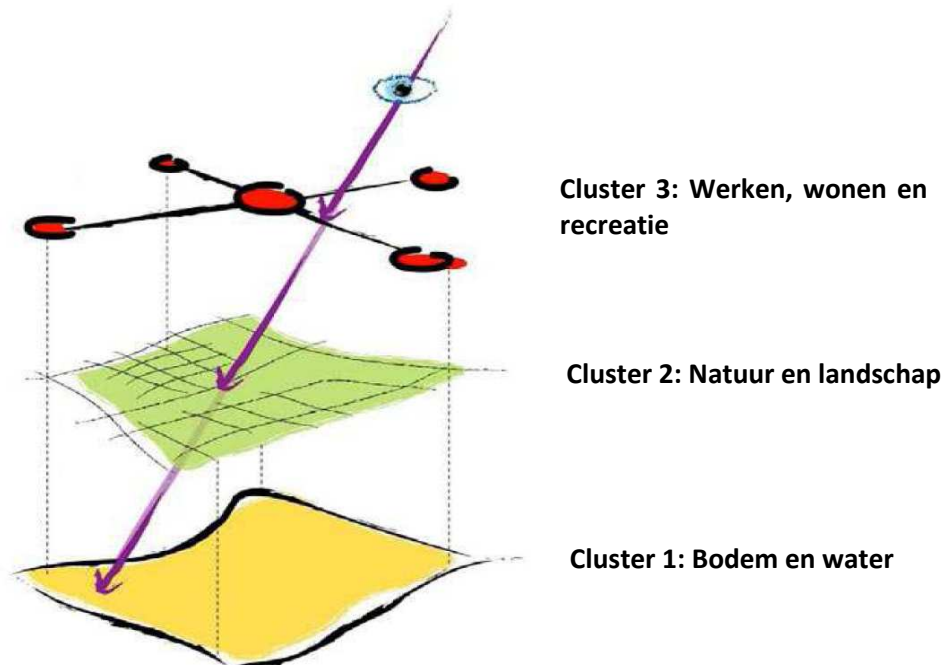
Voor een overzicht op de literatuurstudie wordt verwezen naar de bronnen.

1.8 Methodiek

De aanpak van de ontwikkelingsvisie is gebaseerd op het zogenaamde triplexmodel. De drie lagen bestaan uit:

1. Bodem en water (abiotiek)
2. Natuur en landschap (biotiek)
3. Woon, werk en recreatie (antropogeen)

De verschillende lagen zijn in dit rapport onderverdeeld in thema's. Deze thema's worden op basis van verkennend onderzoek uitgewerkt in kansen en knelpunten, die op basis van literatuurstudie, aanwijzingen van medewerkers van PWN en interviews met experts en belanghebbenden tot stand zijn gekomen. De thema's krijgen volgens afgewogen keuzes, wel of niet een plek in de ontwikkelingsvisie.

Figuur 1: triplexmodel

Thema's

De thema's zijn in feite de onderdelen die in dit rapport uitgewerkt zijn. Deels komen deze voort uit het brainstormoverleg, deels uit wensen van het management Natuur en Recreatie, deels uit werkgroepen van PWN, deels uit wensen van buitenaf en deels uit inzichten uit analyses.

De thema's zijn onder te verdelen in de lagen van het triplex model. Deze lagen kunnen gezien worden als clusters voor de thema's. De benadering van de uit te werken thema's, is als volgt opgebouwd.

Cluster 1: 'Bodem en water'

- Verbeteren van de hydrologische situatie
- Verbeteren van de bodemkwaliteit.

Cluster 2: 'Natuur en landschap'

- Opbouw van het landschap
 - Aanleg van kleinschalige (ecologisch beheerde) duinakkertjes
 - Herstelmogelijkheden van de elzenhagen
- Potenties voor natuurontwikkelingen

Cluster 3: 'Werken, wonen en recreatie'

- Agrarisch gebruik
- Recreatie en educatie
- Wonen
- Exploitatiemogelijkheden

1.9 Leeswijzer

Deze ontwikkelingsvisie bestaat uit twee delen. Dit rapport en een deel met bijlagen. De bijlagen bestaan uit 9 (in Romeinse cijfers aangegeven) onderdelen en geven de visuele en tekstuele ondersteuning van dit rapport.

In dit rapport geeft hoofdstuk 1 de inleidende achtergronden en de kaders van de ontwikkelingsvisie weer. Tevens geeft het aan hoe de opbouw van dit rapport in elkaar steekt.

In hoofdstuk 2 is er een uitgebreide gebiedsbeschrijving gegeven. Hierin wordt veelvuldig verwezen naar de bijlagen.

Om voor het toekennen van thema's tot verantwoorde keuzes te komen, is per thema een verkennend onderzoek uitgevoerd. Dit is beschreven in hoofdstuk 3 en heeft geresulteerd in een aantal kansen en knelpunten die als uitgangspunt en perspectieven kunnen dienen voor de inrichting van het gebied. Om het overzicht te behouden wordt in de hoofdstukken 4 en 5 dezelfde thematische indeling met subparagrafen gehanteerd.

In hoofdstuk 4 zijn de thema's geanalyseerd. Kansen voor natuur, recreatie, cultuurhistorie en inkomsten worden middels een SWOT-analyse beoordeeld op sterke & zwakke punten en kansen en bedreigingen.

Om voor het opstellen van de ontwikkelingsvisie tot verantwoorde keuzes te komen, is in hoofdstuk 5 de toekomstverwachting van het gebied geschetst en de historische referentie bepaald. Vervolgens is een samenvattende beoordeling gegeven op de analyse. Dit geeft een tekstuele onderbouwing van het vlekkenplan in bijlage 1.

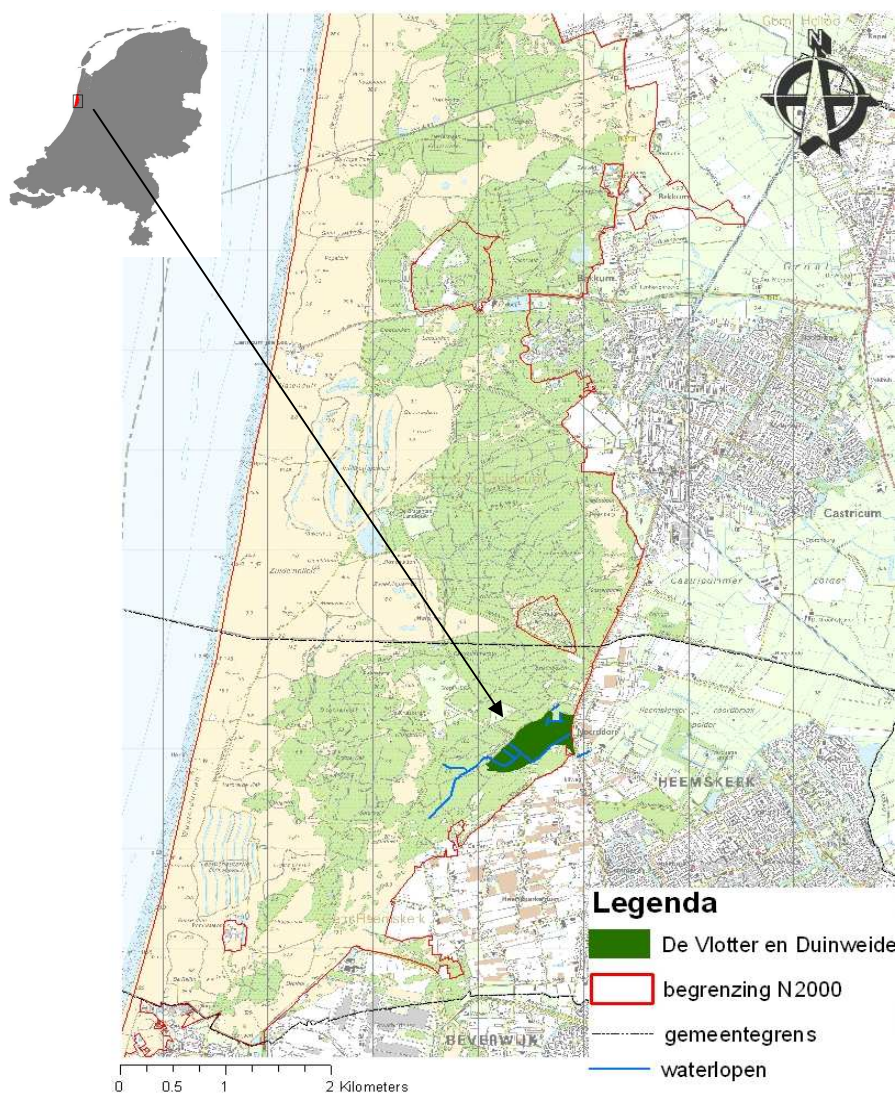
Ten slotte vormt hoofdstuk 6 de basis voor de uitvoering in de toekomst. Hier wordt ingegaan op de planning, financieel overzicht, beheer & onderhoud en nader uit te zoeken thema's.

2 Gebiedsbeschrijving

In de gebiedsbeschrijving worden de gebiedseigen biotische en abiotische onderdelen van het gebied beschreven en wordt de historische achtergrond van het gebied geschetst.

2.1 Ligging

De Vlotter en de Duinweide zijn gelegen in het zuidelijk deel van het Noordhollands Duinreservaat en liggen binnen de gemeentegrens van Heemskerk. Het gebied maakt onderdeel uit van het Natura 2000 gebied (habitatrichtlijn) en valt tevens binnen de aangewezen grondwaterbeschermingszone II.

Figuur 2: ligging van het projectgebied

Noordhollands Duinreservaat

Het projectgebied ligt in het Noordhollands Duinreservaat (NHD). Dit ca. 5300 hectare groot duingebied strekt zich uit van Wijk aan Zee tot de Schoorlse duinen. Voor het grootste gedeelte bestaan de duinen aan de kust uit jonge duinen. Het binnenduin bestaat uit oude duinen, maar deze zijn echter bijna overal overstoven of afgegraven. Door vastlegging (om verstuing tegen te gaan) hebben de duinen op veel plaatsen kunnen groeien tot hoge duintoppen. De duinen in het zuiden van het NHD (o.a. het projectgebied) zijn rijk aan schelpresten. Dit maakt het gebied kalkrijk met kalkgehalten tussen de 2- 10%.

Vanwege het kwalitatief goede drinkwater is het NHD sinds begin 20^e eeuw voor een groot deel in gebruik als waterwingebied. Vanwege het natuurbeheer ten behoeve van drinkwaterbescherming zijn de duinen van grote betekenis geworden voor flora en fauna. Op Europese schaal is het NHD opgenomen in het Europese netwerk van Natura 2000.

2.2 Projectgebied

Het projectgebied bestaat uit twee aangrenzende deelgebieden die beide een kleinschalig agrarisch karakter hebben, maar qua omgevingsfactoren van elkaar verschillen. De Vlotter heeft een open karakter, de Duinweide een meer besloten karakter vanwege her en der doorgeschoten elzenhagen. De Duinweide is met ca. 11 hectare iets kleiner dan de Vlotter (ca. 14 ha.). Bij elkaar bestrijkt het gebied een oppervlak van ruim 25 hectare.

In beide gebieden zijn delen nog in agrarisch gebruik en verpacht aan tuinders. De ontwikkelingen zijn echter zodanig dat de omvang hiervan afneemt en er steeds meer grond vrij komt. In een recent verleden zijn vrijkomende tuinbouwgronden herverdeeld of heringericht in halfnatuurlijk beheerde duingraslanden en ecologisch beheerde akkers. Op de Duinweide is een aantal voormalige tuinbouwkavels om niet uitgegeven aan een schapenhouder die zijn schapen in het voorjaar hier laat grazen.

Kengegevens

Projectgebied

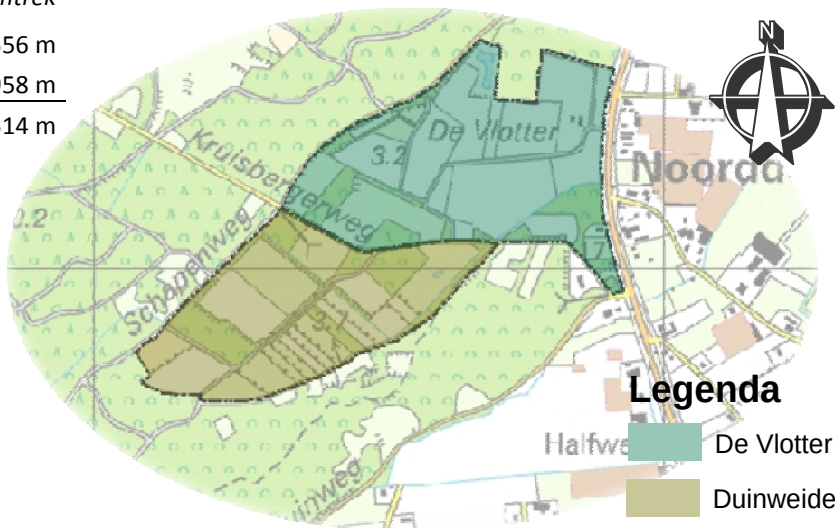
	oppervlak	omtrek
Duinweide	11.21 ha	1556 m
Vlotter	14.35 ha	1958 m
Totaal	25.56 ha	3514 m

Thans verpacht land

	oppervlak
Duinweide	3.08 ha
Vlotter	7.46 ha
Totaal	10.54 ha

Overige grond van PWN

	oppervlak
Duinweide	11.27 ha
Vlotter	3.75 ha
Totaal	15.01 ha

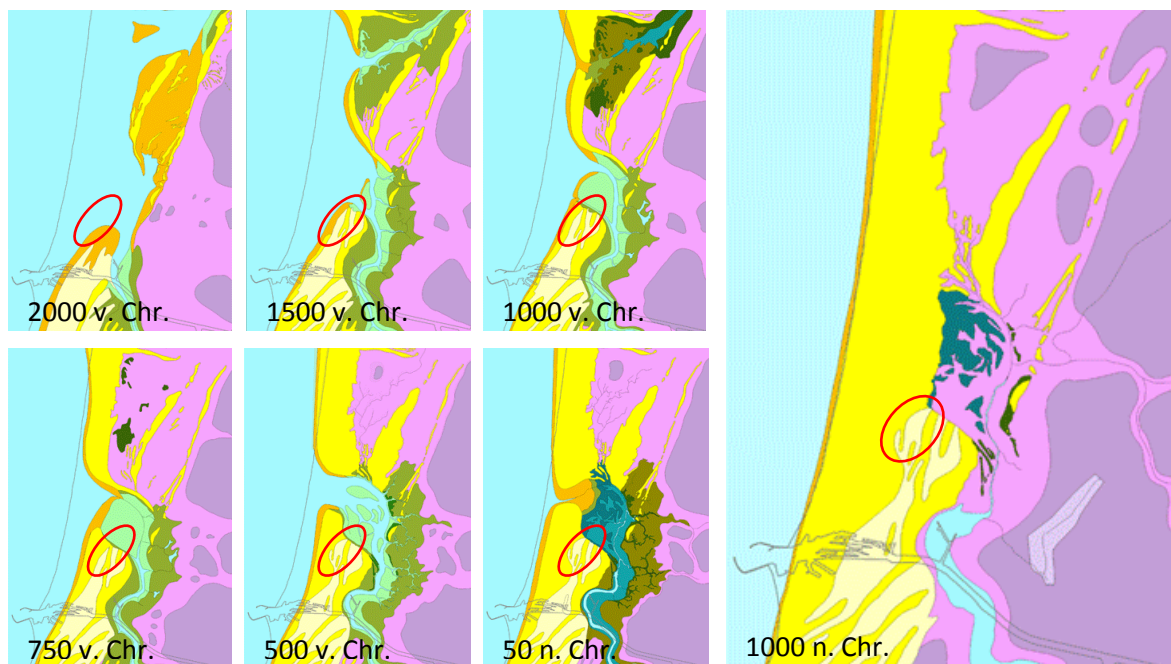
Figuur 3: Projectgebied de Vlotter en de Duinweide bestrijken samen ca. 25 hectare aan oppervlakte.

2.3 Ontstaansgeschiedenis

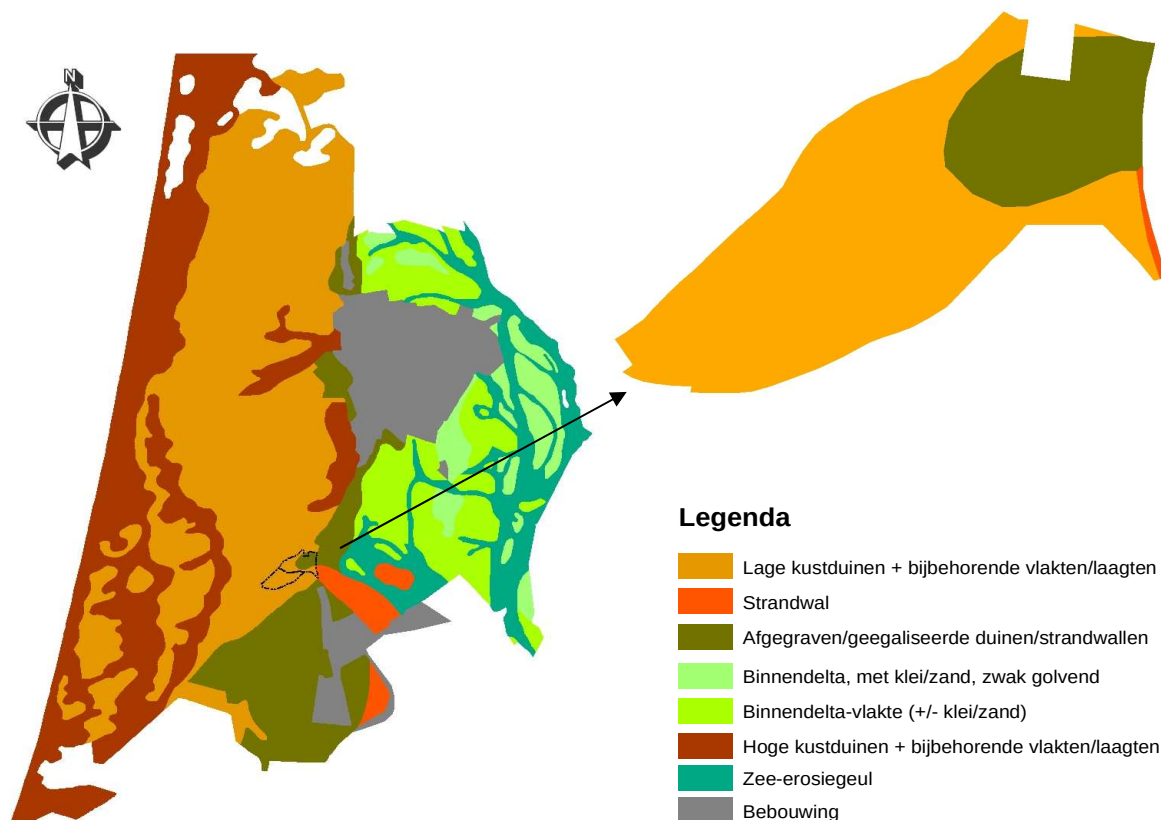
De ontstaansgeschiedenis van het projectgebied is onderdeel van een langdurig spel tussen zee en land waarbij het Oer-IJ een belangrijke rol heeft gespeeld. De monding van het Oer-IJ lag rond 2500 v. Chr. bij het huidige Velsen en Beverwijk. Daar stroomde het Oer-IJ in de Noordzee. Het gebied van Midden-Kennemerland is ontstaan doordat de monding van het Oer-IJ zich verplaatste in noordelijke richting tot bij Egmond. Het "achterliggende" gebied verzandde, waardoor een gesloten kustlijn ontstond.

In het begin heeft de streek veel weg gehad van een waddegebied, waar zandplaten uitgroeiden tot strandwallen. Meer en meer raakten de strandwallen aaneengesloten door het droogvallen van de tussenliggende gebieden en werd het voor de mens een toegankelijk en aantrekkelijk gebied. De mens nam de streek steeds meer in gebruik en vestigde zich na wisselende bewoningsperioden permanent rond het jaar 800 na Chr.

De Vlotter en Duinweide bevinden zich in figuur 4 in het rood omcirkelde gebied. Opvallend hierbij is dat het gebied zich precies tussen twee strandwallen op een strandvlakte begeeft. Hierdoor ligt het gebied van nature in een laagte.

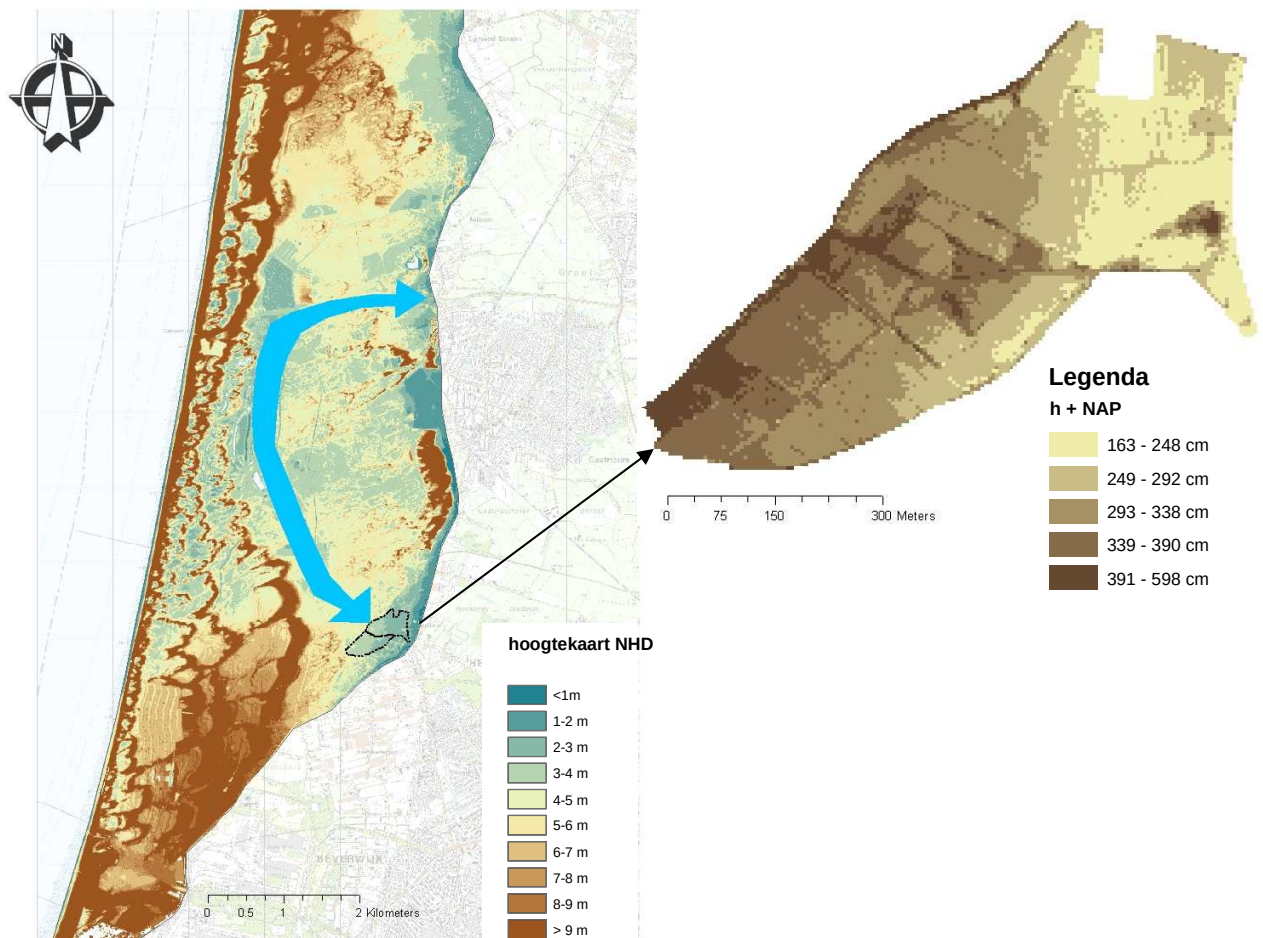
Figuur 4: Donker geel zijn de zogenaamde strandwallen, het lichtere geel zijn de lager gelegen strandvlakten. De Vlotter en Duinweide (rood omlijnd) liggen op een strandvlakte ingeklemd tussen twee strandwallen.

Figuur 5: GIS bewerking van de geomorfologische kaart. Het projectgebied ligt voor een deel op een voormalige strandwal. Het kan geen toeval zijn dat huize de Vlotter hierop gelegen is.

2.4 Geologie en geomorfologie

Het plangebied wordt lithostratigrafisch gerekend tot de Naaldwijkformatie en wordt onderscheiden in het Zandvoort Laagpakket dat bestaat uit strandzand dat rijk is aan schelpresten. Het gebied ligt op de grens van een voormalige strandwal en strandvlakte. Dit moet er van nature uit hebben gezien als een gebied met kwelders (in de monding van het Oer-IJ) en lage reliëfrijke duinen. Na de sluiting van de duinenrij zijn rond 1400 de hoge duinmassieven ontstaan door een lange periode van verstuiving. De Vlotter zelf is laag gebleven met een hoogte van ca. 4m +NAP. Het maakt daarmee onderdeel uit van een grote valleienboog die begint bij de Vlotter en met een omtrekkende beweging via het infiltratiegebied dat tot aan het Vogelwater bij Bakkum uitstrekt.

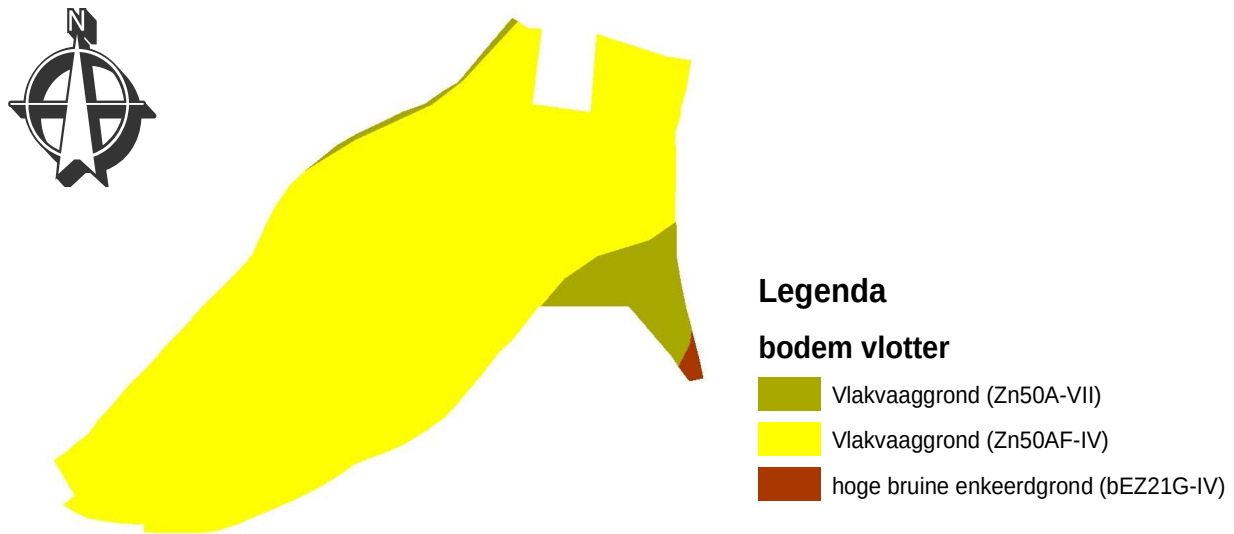
Figuur 6: Hoogtekaart NHD en uitsnede van het plangebied. Opvallend is de valleienboog die in het zuiden uitkomt bij de Vlotter en Duinweide.

2.5 Bodem

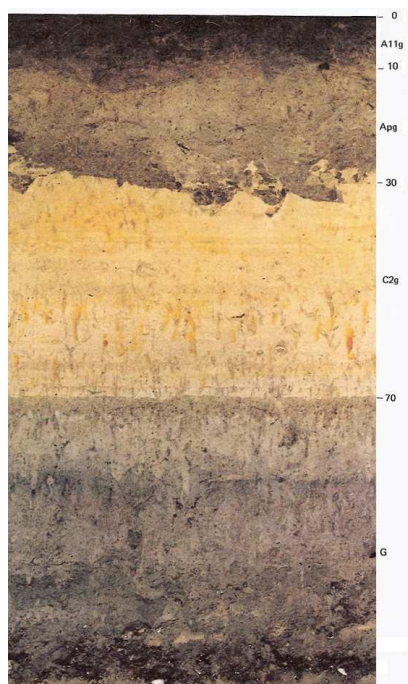
De bodem bestaat uit kalkhoudend matig fijn zand. De gronden die in agrarisch beheer zijn, bezitten relatief veel organische stof. Omdat het gebied lager ligt dan zijn omgeving vertoont de bodem hydromorfe kenmerken. Hierdoor wordt de bodem anders dan de omringende duinvaaggronden geclassificeerd als vlakvaaggrond (Zn50A) met een grondwatertrap IV.

Ten behoeve van de tuinbouw is het gebied gevlakt en hebben de gronden een diepe bouwvoor van ca. 40cm op de Vlotter en 20 cm op de Duinweide. Daarnaast is de grond sinds jaar en dag zwaar bemest met zowel ruige stalmest als kunstmest. Het gebruik heeft qua stikstofdepositie een verwaaiend effect op de directe omgeving. Dit is o.a. te zien aan nitrofiële grassoorten in de omringende duingraslanden.

Het huis De Vlotter staat, evenals de oude wegenstructuren, nog op oud land. Omdat deze delen nooit gevlakt zijn, liggen ze iets hoger in het landschap. Het huis De Vlotter is gelegen op een voormalige strandwal, zodat het huis (in het toenmalig nattere gebied) op droge grond stond.

Figuur 7: de bodem is over het algemeen geclassificeerd als vlakvaaggrond met grondwatertrap IV.

Vlakvaaggrond

Vlakvaaggronden komen o.a. voor op de overgang van duinen naar de achterliggende polders. In het algemeen zijn het grijze, soms roestige zandgronden met een schrale, weinig donkergekleurde bovengrond.

De landbouwkundige geschiktheid van deze gronden loopt sterk uiteen en is afhankelijk van de grondwaterbeheersing en de kwaliteit van het grondwater. In het projectgebied is de bodem zeer geschikt voor landbouw.

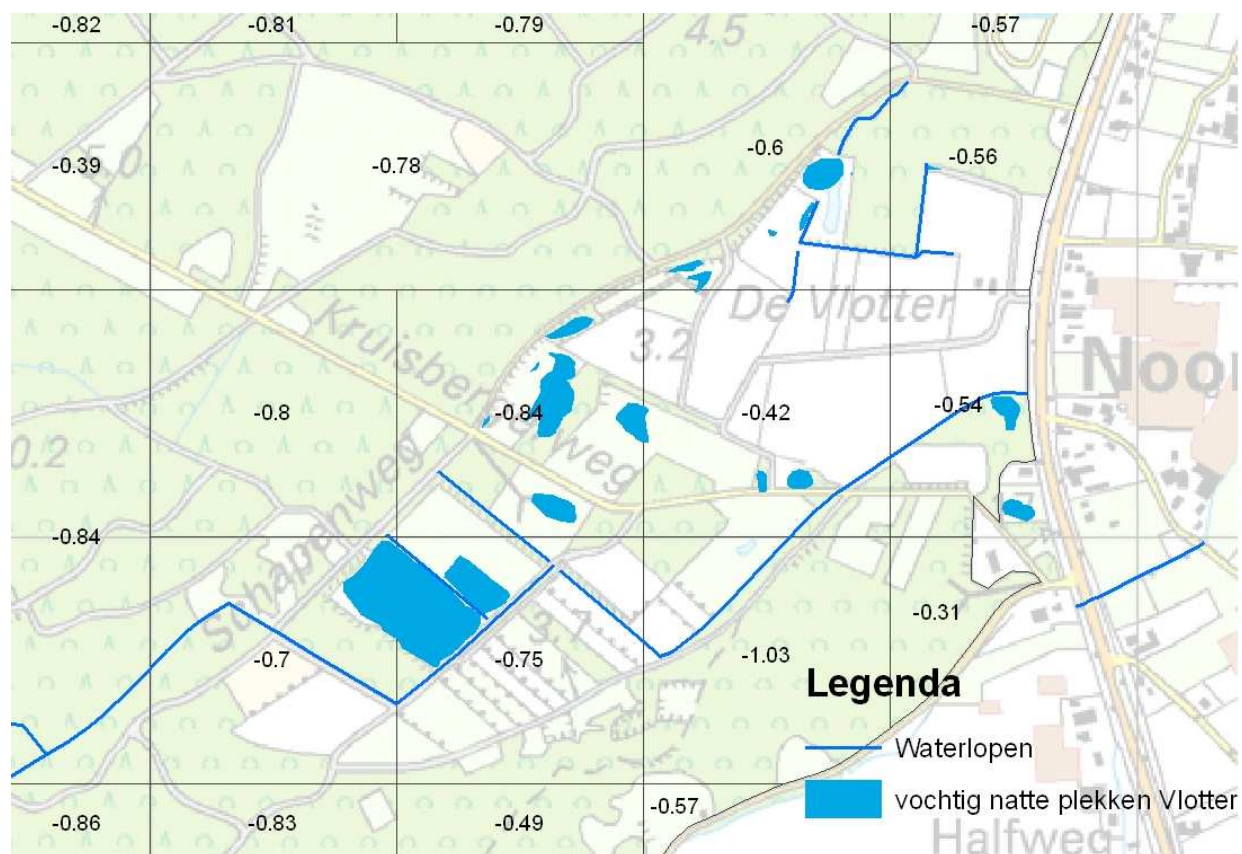
Figuur 8: Profiel van een vlakvaaggrond. Dit profiel is ten zuiden van Den Helder genomen in kalkrijk zand (bron: Stiboka). Door diep ploegen in het projectgebied ziet de grond er voor het grootste gedeelte nu niet meer zo uit.

2.6 Waterhuishouding

Door de relatief lage ligging, is het gebied matig vochtig tot nat. Hoewel er in het NHD sprake is van grondwaterverlaging door waterwinning is dit in het plangebied slechts in geringe mate aan de orde. Desondanks hebben polderpeilverlagingen grote invloed op de natuurlijke waterstand in het gebied.

Om ten behoeve van de landbouw het overtollige water af te voeren zijn in het verleden duinrellen in het NHD gegraven. Één ervan loopt vanuit het zuidwesten over de Duinweide en watert via de Vlotter af richting de polder. Tevens zijn er langs verschillende tuinkavels greppels gegraven die op de rel uitkomen. Er liggen stuwen in het gebied, maar deze worden nagenoeg niet meer gebruikt. Hierdoor is er sprake van één (natuurlijk) peil dat niet wordt gereguleerd.

Het gebied is in principe een inzigingsgebied met uitzondering van de randen langs de reellen, de poelen en direct langs de overgang naar het hoger gelegen gebied, waar in natte perioden gebufferde kwel omhoog komt.

Figuur 9: Situatieoverzicht van de waterhuishouding. Uit het zuidoosten stroomt een rel waar afwaterende sloten op uitkomen. Tevens geeft de figuur weer, waar de natste plekken gelegen zijn. De aangegeven kwelwaarden zijn in mm/ dag (de negatieve waarden duiden op inzinging).

2.7 Landschapkenmerken

Beide deelgebieden zijn kleinschalig, maar verschillend van karakter. De Vlotter heeft een open agrarisch karakter met een rechthoekige blokverkaveling. De perceelscheidingen bestaan uit sloten en zandpaden. Slechts op enkele plekken resteren nog elzenhagen. Het decor bestaat uit direct opgaand gemengd bos met af en toe een geleidelijk opgaande bosrand met struweelvorming. Tegen de rand van het bos heeft de Vlotter een natuurlijker inrichting met vochtige duingraslanden en een gebufferde poel.

De Duinweide heeft een meer besloten karakter. De eveneens rechthoekige blokkavels worden begrenst door elzenhagen, waarvan enkele zijn doorgegroeid tot hoge elzensingels. De langwerpige verkavelingspatronen op de Vlotter en Duinweide wijken qua vorm af van de vierkante percelen die in

het zuidelijke gebied te vinden waren. Desondanks zijn ze niet minder typerend en dateren ze uit dezelfde tijd.

Door de directe begrenzing van gesloten bos en de in het gebied doorgeschoten elzensingels, heeft de Duinweide het karakter van een open bos. Tuinbouw wordt in dit deel afgewisseld met percelen die beweid worden door schapen. Grenzend aan de noordzijde van het plangebied loopt tevens de Schapenweg. Deze weg herinnert nog aan de tijd dat schapen zich in en nabij het projectgebied verzamelden en via deze 'dreef' tot aan de zeeduinen werden geleid.

Een beeldrapportage van de landschapkenmerken is te vinden in bijlagen II en III.

Figuur 10: De Schapenweg langs de Vlotter leidt door bos naar het open duin.

2.8 Grondgebruik

Van oudsher wordt in het gebied groente verbouwd, maar later zijn ook bloemen geteeld op koude grond. Omdat het steeds moeilijker wordt om rond te komen van de opbrengsten uit deze kleinschalige tuinbouw, zijn sinds enkele jaren verschillende percelen vrij gekomen. Deze zijn nu in gebruik als weidegrond of zijn teruggegeven aan de natuur. Sommige percelen op de Duinweide zijn sinds kort in beheer als extensieve natte akkertjes die met rogge en graan verbouwd worden.

Voor de intensieve teelt op de tuinderijen worden gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Dit is o.a. te zien aan het veel voorkomend parapluutjesmos (*Marchantia polymorpha*), dat groeit op verslechte voedselrijke bodems en goed bestand is tegen chemische bestrijdingsmiddelen.

2.9 Natuurwaarden

Hoewel er in het plangebied intensief getuind wordt en druk gerecreëerd, herbergt het gebied diverse locaties met natuurwaarden, te weten:

- Vochtige duingraslanden
- Natte bossen
- Elzenhagen
- Gebufferde poelen
- Natte en droge akkers
- bosranden

Vochtige duingraslanden

Tegen de Schapenweg liggen matig voedselrijke en vochtige duingraslandjes die een overgang vormen tussen het tuingebied en bos. Deze landjes hebben zich spontaan ontwikkeld nadat een aantal tuinders zijn gestopt. De landjes vertonen hierdoor nog het verkavelingspatroon van de voormalige tuintjes.

Het beheer dat thans wordt gepleegd is eens per jaar (in september) maaien en afvoeren. De vegetatie gedraagt zich hier als een verschrallend, vochtige voormalige akker. Ten zuidwesten van de singel is een geplagd perceel dat zich ontwikkeld richting kalkrijke duinvallei (o.a. knopbiesassociatie). Planten die hier groeien zijn o.a. Zeegroene zegge, Stijve Ogentroost en Rietorchis. De vochtige duingraslanden zijn rijk aan insecten, zoals o.a. 17 soorten dagvlinders.

Natte bossen

Natte bossen horen in het binnenduin thuis, maar komen niet zoveel meer voor. Bij de Vlotter ligt een goed ontwikkeld nat bos (Hondenhokkenbos) met een rijke bloei aan stinzenplanten. (o.a. Italiaanse en Gevlekte aronskelk, Vingerhelmbloem, 3 soorten sneeuwkllokjes, Speenkruid en Sterhyacint). De

bostypen variëren tussen elzenbroekbos en bostypen uit het verbond van els en vogelkers. Het beheer hier is niets doen.

Elzenhagen

Redelijk goed ontwikkelde elzenhagen zijn nog te vinden op de Duinweide. De elzenhagen liggen op de perceelsgrenzen van de tuinen. De hagen zijn van oorsprong bedoeld als windkering tegen de zilte aanhoudende zuidwestenwinden in het voormalige open landschap. In combinatie met natuurlijk beheerde akkers bieden de hagen bescherming voor o.a. kleine zoogdieren. 's Winters bieden de zaden voedsel voor overwinterende Sijsjes en Ringmussen.

Beheer: snoeien in najaar of winter.

Gebufferde poel

In een recent verleden is er t.b.v. een natuurlijker inrichting een amfibieënpool gegraven. De poel wordt gevoed met gebufferd kwelwater en regenwater en biedt een leefomgeving voor Groene en Bruine kikker, Gewone pad, Rugstreeppad en Kleine watersalamander. Naast deze amfibieën, biedt de poel tevens een leefomgeving voor diverse waterinsecten. Het beheer bestaat uit maaien en afvoeren van de oevers. Er is veel sprake van opslag van wilg.

Natte en droge akkers

Een aantal akkertjes worden thans door PWN op biologische wijze verbouwd met rogge en/ of graan. Afhankelijk of de akker droog of nat is, verschilt de periode van braakligging van 1 tot 3 jaar.

Bij natte akkers zit de waarde vooral in de dekking voor kleine zoogdieren en nectarbronnen voor insecten. Droge akkers bieden vanwege de meer open structuur mogelijkheden voor bodemfoeragerende vogels (zoals Patrijs) en insecten (zoals solitair levende bijen en wespen).

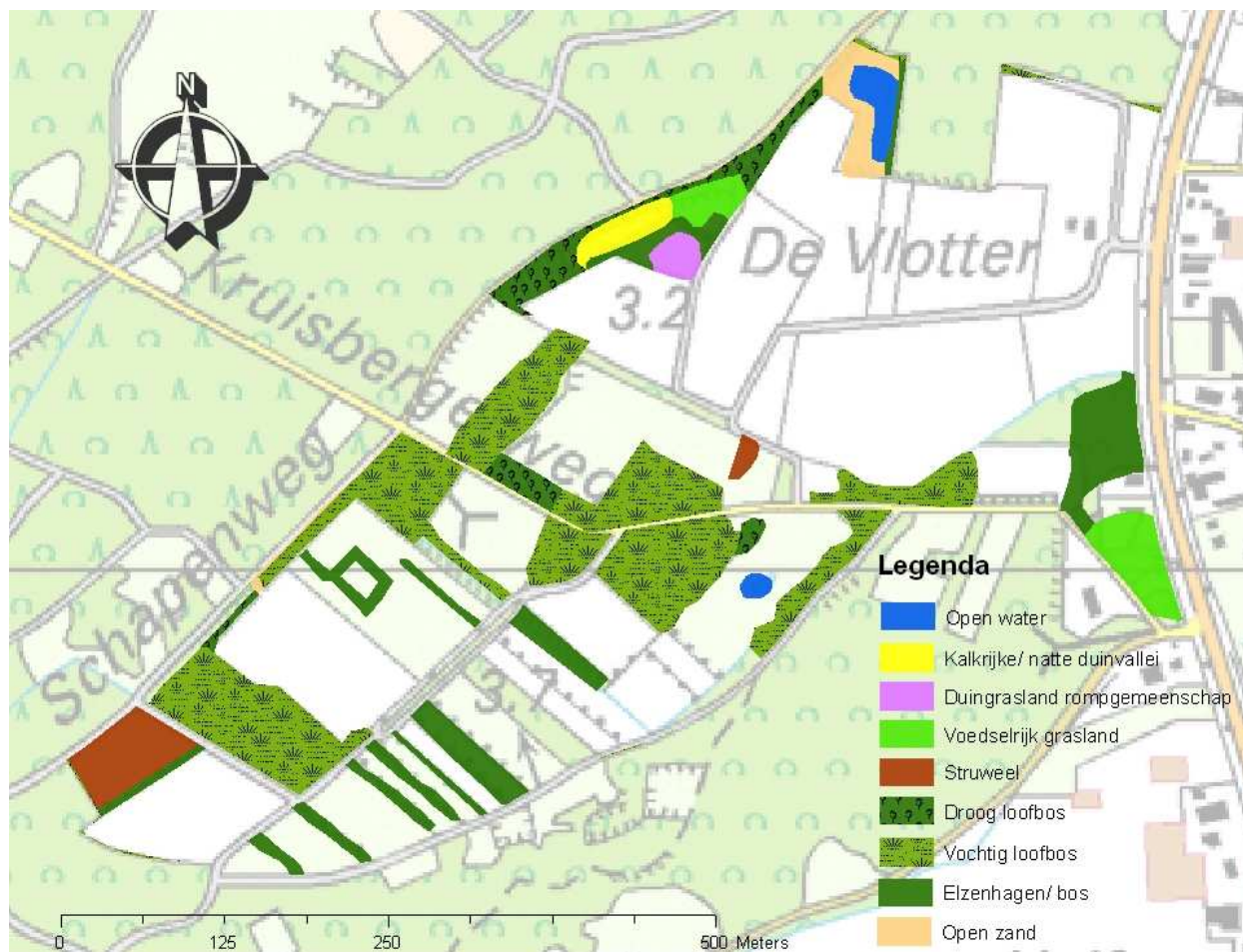
Bosranden

In de overgang van het agrarische deel naar het Hondenhokkenbos, is een dicht verstruweelde overgang met Hop die dominant aanwezig is. Zulke bosranden zijn waardevol voor o.a. broedvogels als Ringmus en Nachtegaal, maar ook voor vlinders, zoals Oranjetipje die van matig vochtige bosranden houdt met Look-zonder-look (waardplant Oranjetipje).

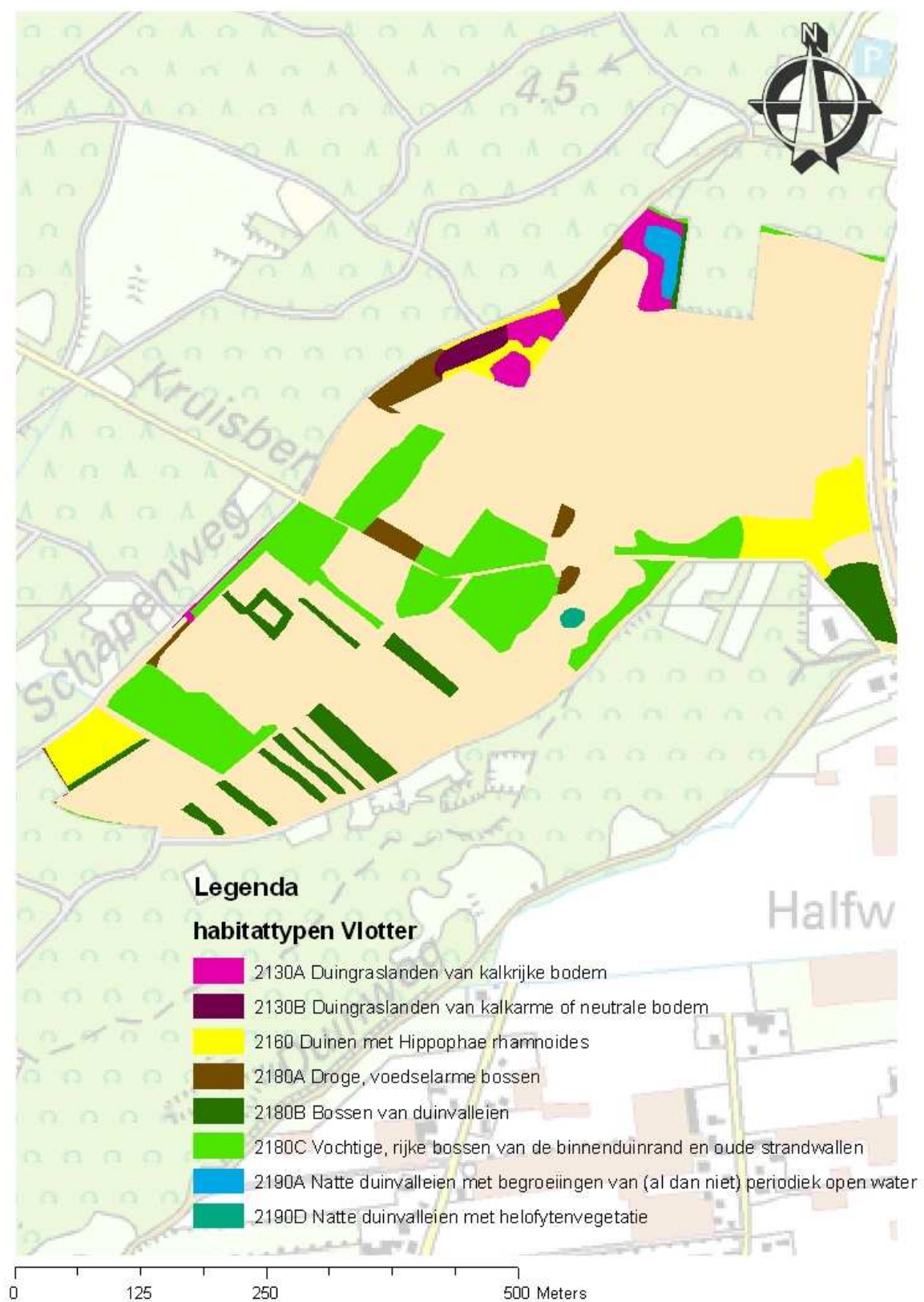
Het beheer bestaat uit niets doen.

Habitattypen:

In de GIS-bewerkingen op de volgende bladzijden is te zien welke vegetatietypen in het projectgebied aanwezig zijn. De vegetatie is in 2008 gekarteerd door ecologengroep EGG-consult (zie figuur 11) en door PWN vertaald naar habitattypen (zie figuur 12). Vooral de habitattypen H2130, H2180 en H2190 zijn van grote betekenis en hebben een instandhouding- of een uitbreidingsdoelstelling.

Figuur 11: Vegetatiekartering gemaakt door EGG-consult

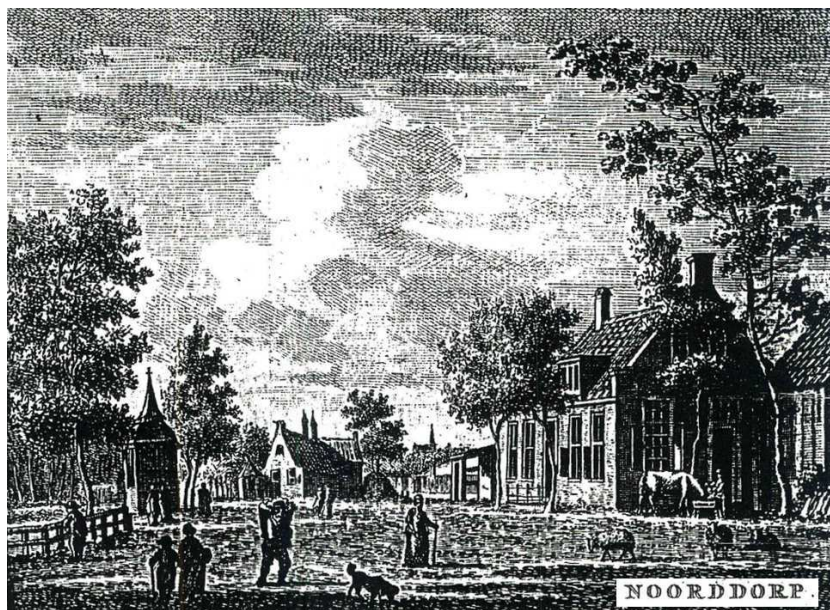
Figuur 12: De habitattypenkaart geeft een overzicht van de aanwezige habitattypen in het plangebied.

2.10 Cultuurhistorie

De naam de Vlotter dateert vermoedelijk uit de tijd dat er ter plaatse hout 'gevlot' werd afkomstig uit het duin via duinbeken of rellen. In het gebied werd het hout verzameld en verder via land getransporteerd. Dit menselijk handelen past goed binnen de rijke bewoningsgeschiedenis dat het gebied kent. Al sinds de late middeleeuwen is de Vlotter bewoond en werd de Duinweide gebruikt voor begrazing van vee (vooral schapen). Voor die tijd kan er ook sprake van bewoning zijn geweest, maar daar zijn geen directe aanwijzingen voor. Ongeveer halverwege de 19^e eeuw kwam de landbouw op gang, waarvan nu nog de

huidige verkavelingsstructuur goed zichtbaar is. Bijlage IV geeft een beeldrapportage van de achtergronden van de bewoning. Bijlage V geeft een indruk van de cultuurhistorisch ontwikkelingen en de verschillende verschijningsvormen van het landschap.

Onderstaande tabel geeft, in chronologische volgorde van tijd, het verloop weer tussen beide deelgebieden.

Figuur 13: De Rijksstraatweg vanuit Heemskerk gezien. Links ligt het landgoed De Vlotter waarvan op de prent alleen een hek en het theekoepeltje is te zien. Het theekoepeltje stond op de plaats waar nu het fietspad langs de Rijksstraatweg loopt.

	Vlotter	Duinweide
vóór 1300	natuurlijke duinweide (evt. begraasd)	natuurlijke duinweide (evt. begraasd)
1300 – 1850	landgoed de Vlotter met afwisselende bebouwingsvormen en tuininrichtingen (bos en weide)	Duinweide met o.a schapenbegrazing
1850 -1940	landgoed is verdwenen – opkomst tuinderijen met elzenhagen – tuindershuis i.p.v. landhuis	Opkomst tuinderijen met elzenhagen. Duinrel wordt gegraven.
1940 -2000	Vooraf tuinbouw, de hagen worden gaandeweg gerooid, het geheel heeft een open karakter.	Vooraf tuinbouw – een aantal hagen worden gerooid, maar veel blijft staan.
2000 - 2010	Tuindershuis is in verval, tuinderaantal loopt terug. Een aantal tuinen krijgt een natuurlijke inrichting (duingrasland).	Een aantal tuinen is weer veranderd in weide, waar vooral schapen worden gehouden. Vooral deze hagen zijn in slechte staat.

2.11 Recreatie

Het Noordhollands Duinreservaat trekt 4 miljoen bezoekers per jaar. De druk op het natuurgebied is hierdoor groot. Het beleid is daarom om de recreatiestroom zoveel mogelijk te zoneren van extensief in het open duin naar intensiever aan de binnenduinrand, waar onder andere het projectgebied in ligt. Sinds een aantal jaar is er op de Kruisberg (verderop gelegen) een horeca-exploitant gekomen die een enorme aantrekkende werking heeft voor recreanten. Om hier naar toe te komen wordt de ingang bij de Vlotter gebruikt (parkeerplaats Kraaiennest). De parkeerplaats Geversduin, dat een paar honderd meter verderop ligt, en aangelegd is om de stromen bezoekers op te vangen, wordt (nog) niet vaak gebruikt.

De doelgroep bestaat uit fietsers en wandelaars, maar ook uit families met kinderen die de auto bij 't Kraaiennest parkeren en wandelend richting de Kruisberg lopen. Andere vormen van recreatie zijn o.a. mountainbiken, paardrijden en hardlopen. Over het algemeen zijn dit allemaal vormen van natuurgerichte recreatie.

Halverwege het projectgebied liggen kleine recreatieve voorzieningen zoals bankjes en een zandbak. De weiden met grazende schapen en geiten vormen voor het gebied ook een grote attractieve waarde. Vooral in het voorjaar wanneer er jonge dieren rondlopen, wordt het gebied druk bezocht door gezinnen met jonge kinderen.

Een aantal keren per jaar wordt er in de nabijheid van het projectgebied een evenement gehouden, zoals zomerdag, winterdag, kruisbergfestival, etc. Het gebied wordt dan bezocht door drommen mensen.

3 Kansen en knelpunten

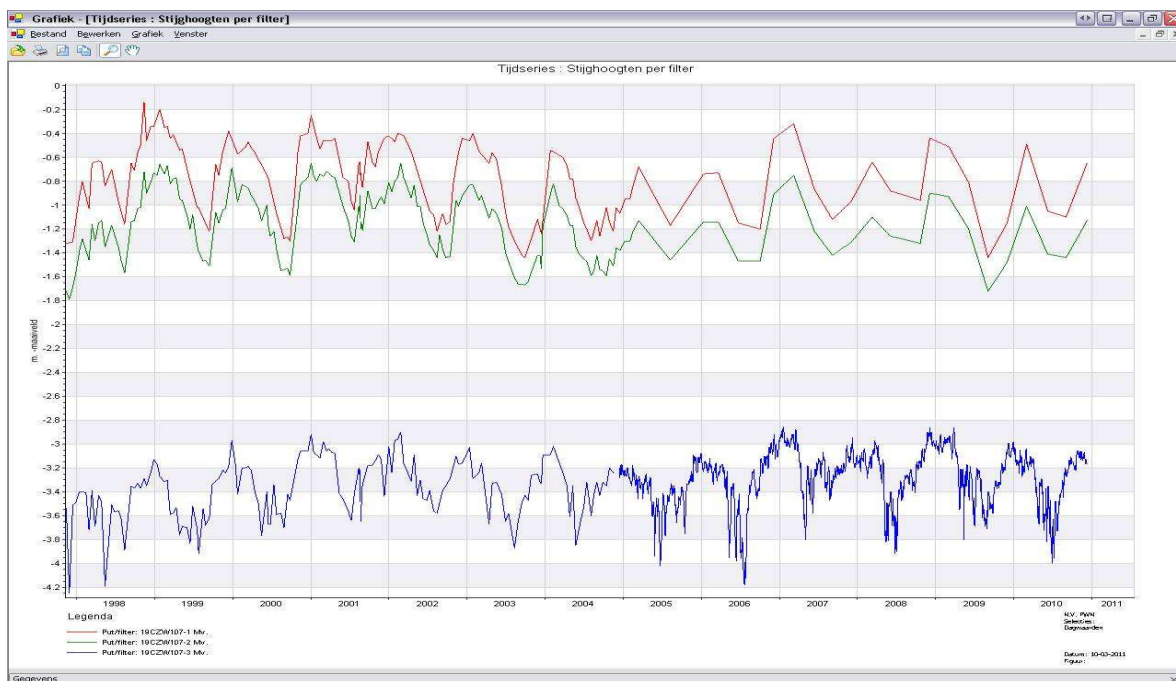
Om tot verantwoorde keuzes te komen voor het toekennen van thema's in het vlekkenplan, is per thema een verkennend onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek heeft geresulteerd in een aantal kansen en knelpunten die als uitgangspunt en perspectieven kunnen dienen voor de inrichting van het gebied. In het volgende hoofdstuk worden de perspectieven per thema geanalyseerd op basis van een SWOT-analyse.

3.1 Cluster 1 'Bodem en Water'

PWN heeft een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de bescherming van drinkwater. Om het drinkwater te beschermen zijn door de provincie grondwaterbeschermingszones aangewezen die voor het grootste deel zijn ingericht als natuur. Het projectgebied maakt onderdeel uit van zowel de grondwaterbeschermingszone als van Natura-2000-gebied. Hoewel deze beleidszonerings wettelijke restricties met zich meebrengen, worden er door de tuinders geen onwettelijke handelingen verricht. In het kader van duurzaam ondernemen en vanwege het feit dat PWN zich geïnteresseerd heeft aan het keurmerk 'Barometer Duurzaam Terreinbeheer', is de ambitie om het gebied bestrijdingsmiddelvrij te krijgen. Het huidige landgebruik is echter intensief en is door jarenlange landbouw de bodem in het projectgebied verrijkt met voedingsstoffen en bestrijdingsmiddelen. Daarnaast is de waterhuishouding door ontwateringen veranderd. Om tot een natuurlijke inrichting te komen zal er daarom eerst gekeken moeten worden naar de abiotische voorwaarden en hoe deze verbeterd kunnen worden.

3.1.1 Hydrologische situatie

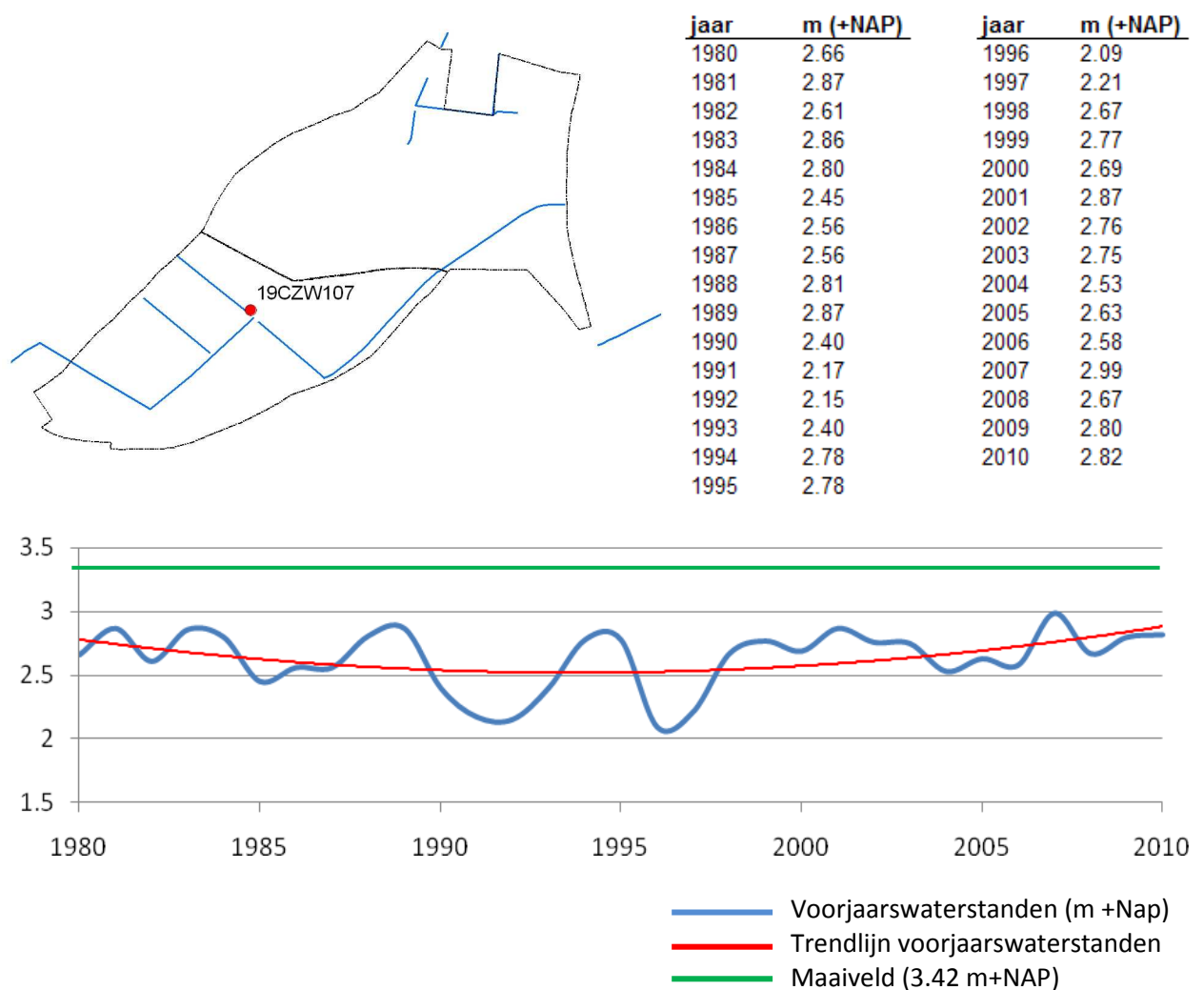
Het gebied is op basis van de gemiddelde grondwatersituatie een inziingsgebied (zie figuur 14), maar bij hoge grondwaterstanden kan langs de rel en de gegraven sloten plaatselijk kalk- en ijzerhoudende kwel omhoog komen. Dit getuigt de vorming van kolonies ijzerbacteriën op het water. Andere locaties waar sprake is van kwelinvloeden is langs de steilrand aan de Schapenweg (plaatselijke kwel) en in de poelen. De afstroming van het grondwater is oostelijk (landinwaarts). De Cl gehaltes liggen onder de 50 mg/l (=zoet water).

Figuur 14: Screendump van de grafiek van meetpunt 19CWZ107 (dawaco). De druk in de watervoerende pakketten neemt naar beneden toe af. Dit duidt op inzijsing.

De grondwaterstanden zijn zeer veranderlijk (zie figuur 14 en 15) met peilschommelingen tussen de 1.68m +NAP (extreem zomerpeil) en 3.17m +NAP (extreme winterpeil) (gemeten bij peilbuis 19CZW107 (= 3,42m +NAP)). De waterstanden liggen gemiddeld zo'n 60 cm (winterstand) onder het maaiveld. De Duinweide is met waterstanden tot 30 cm (winterstand) onder maaiveld natter dan de Vlotter.

Sinds 1980 is er geen significant verdrogingseffect te zien. Grondwaterstandmetingen van vóór 1980 zijn er wel, maar sluiten vanwege andere meetsystematiek niet goed aan op de recente waarnemingen. De waarden vóór 1980 laten overigens een zelfde trend zien, waardoor aangenomen kan worden dat de grondwaterstanden voor 1980 vergelijkbaar waren met de huidige situatie. Natuurlijke referenties voor de tijd dat de rellen in het gebied zijn gegraven zijn niet aanwezig, maar het gebied moet van nature (vóór de ontwateringen) natter zijn geweest.

Figuur 15: Filter 1 van meetpunt 19CZW107. Dit is het enige meetpunt in het gebied. De peilbuis bestaat uit 6 filters, waarvan filter 1 de metingen van het bovenste watervoerend pakket weergeeft. De gegevens zijn afkomstig uit de dawaco database van het PWN grondwatermeetnet en geeft de voorjaarswaterstanden van 1980 t/m 2010 weer.

De uitgangsposities voor een kwalitatieve goede waterhuishouding zijn goed vanwege het lateraal stromend grondwater richting de polder en de gebufferde kwel uit het duin. Verbeteringen in de waterhuishouding voor natuurontwikkeling kunnen plaats vinden door vernatting, maar dit is mede afhankelijk van het toekomstige grondgebruik. Landbouw en vernatting gaan bijvoorbeeld slecht samen.

Het verbeteren van de waterkwaliteit kan worden nagestreefd door het aan banden leggen van gewasbeschermingsmiddelen. Omdat dit nauw samenhangt met het agrarisch gebruik wordt hiervoor verwezen naar paragraaf 3.3.1.

Om structureel de natuurlijke grondwaterstand terug te krijgen, zullen herstelwerkzaamheden nodig zijn. In de eerste plaats zal dit integraal voor de gehele waterhuishouding in het duin en achterliggend polderlandschap nodig zijn. Dit vraagt zeer grote inspanningen en is erg kostbaar. Deze ontwikkelingsvisie beperkt zich alleen tot het plangebied, maar het verdient alvast aanbevelingen om het regionaal hydrologisch systeem te verbeteren. Toch kan met relatief kleine ingrepen het gebied natter gemaakt worden. Voor ontwikkeling van natte duinvalleien is dit zeker wenselijk, maar in combinatie met andere functies moet er goed gekeken worden waar dit mogelijk is.

Voor vernatting zijn o.a. de volgende opties mogelijk:

1. Dempen van de greppels op niet-landbouwgrond
2. Plaatsen van stuwen,
3. Meanderen van rellen.
4. Verondiepen van de rel
5. Afgraven van de toplaag

Dempen van de greppels op niet-landbouwgrond

Dit herstelt de natuurlijke afwatering, doordat het water niet afgevoerd wordt. Waar dit kan en niet conflicteert met andere grondgebruikers of bijzondere natuurwaarden, verdient deze maatregel de voorkeur. De maatregel is relatief goedkoop en makkelijk uit te voeren.

Plaatsen van stuwen,

Deze maatregel heeft de 2^e keus en/of kan aanvullend uitgevoerd worden op het dempen van greppels. De maatregel vertraagt de afwatering, maar is minder natuurlijk. De maatregel is relatief goedkoop en makkelijk uit te voeren.

Meanderen van rellen.

Doordat de lengte van de rel door het meanderen wordt verlengd, blijft het water langer in het gebied. Hierdoor wordt het gebied natter. Hydrologisch gezien is dit een goede optie. Daarnaast oogt een meanderende rel natuurlijk en heeft het een hoge abiotische differentiatie. Hierdoor zijn er meer niches, waardoor in potentie de fauna rijker is dan bij een (rechtgetrokken) duinrel.

Het laten meanderen van een duinbeek heeft echter alleen zin als de druk van het grondwater ook meandering toestaat¹. Het chloridgehalte van een meanderende duinbeek is veel groter dan van een rechtgetrokken duinrel en er zal op den duur typische natuurwaarden ontwikkelen. Natuurlijke duinbeken zijn na de middeleeuwen allemaal rechtgetrokken en bestaan nergens meer in Nederland. dus herstel zal leiden tot een (voor ons land) zeldzaam natuurlijk element.

De maatregel is duurder dan het dempen van greppels en vraagt om een goed doordacht ontwerp die aan een aantal voorwaarden moeten voldoen. Tenslotte kunnen er cultuurhistorische bezwaren zijn omdat de gegraven rel zal verdwijnen. Op oude kaarten is echter te zien dat er een meanderende beek (Den Strenghe Beek) omstreeks 1700 nog moet hebben gestroomd. De keus bestaat dus uit een cultuurhistorische of een natuurlijke referentie.

Verondiepen van de huidige rel

Deze maatregel zorgt er voor dat de afvoer wordt verminderd, waardoor het water langer in het gebied blijft en het dus natter wordt. Op bepaalde plekken is de rel echter al ondiep (bij winterstand!) en zomers staat de rel soms droog. Deze maatregel zal hierdoor minder effectief zijn. Op diepere snel stromende stukjes kan deze maatregel een optie zijn en zou uitgevoerd kunnen worden in combinatie met de aanleg van een meanderende beek.

¹ Schriftelijke mededeling Rienk Slings, ecooloog PWN.

Afgraven van de toplaag

Deze maatregel kan uitgevoerd worden ter verbetering van de bodemkwaliteit (vershraling), daar waar de bodem flink bemest is geweest. Door de maatregel komt het maaiveld dicht bij het grondwater en zal het gebied ook natter worden. De diepte van afgraven hangt af van het bodemprofiel en voedingsstoffen in de bodem. Meestal is dit ongeveer 70 cm.

Vanwege het afvoeren van verontreinigde en bemeste grond kan deze maatregel ook leiden tot verbetering van de bodemkwaliteit.

3.1.2 Bodemkwaliteit.

In de bodem komen veel schelpresten voor, waardoor de bodem kalkrijk is en niet snel verzuurt.

Vanwege de agrarische bedrijfsvoering is de grond geroerd en sterk bemest. Geroerde grond is geen optimale uitgangspositie voor de ontwikkeling van vegetaties van natte duinvalleien, zoals knopbiesassociatie. Afgraven biedt soelaas, maar een kwalitatief goed resultaat blijft onzeker vanwege resterende hoge fosforgehaltes in de bodem.

Bemesting geeft een verwaaiend effect op de omliggende duingraslanden. Voor het ontwikkelen van schraallanden heeft dit negatieve gevolgen op de beoogde kwaliteit hiervan. Bij voortduren van de huidige agrarische bedrijfsvoering zullen deze effecten aanhouden. Met het huidige jaarlijks maaibeheer is echter de verrijkingsproblematiek redelijk te beheersen en kunnen toch goede resultaten worden geboekt.

Door een aantal pachters in het gebied worden gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. De vigerende wettelijke kaders (Provinciale Milieu Verordening) staan dit toe, mits het bij of krachtens de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb) in grondwaterbeschermingsgebied toegelaten middelen zijn². Mogelijk kan een cultuuromslag naar biologische tuinbouw plaats vinden, waardoor het gebruik van schadelijke middelen aan banden kan worden gelegd en zo de bodemkwaliteit verbeterd kan worden. In een Quicksan³ uit 2001 is een aantal conclusies en aanbevelingen hiervoor gegeven. Dit komt in paragraaf 3.3.1 aan de orde.

3.2 Cluster 2: 'Natuur en landschap'

De kwaliteit van natuur hangt voor een groot deel af van de abiotische voorwaarden. Hoewel PWN een zo natuurlijk mogelijk beheer nastreeft, is het projectgebied echter onder grote menselijk invloed. Het begeleiden in een richting van een halfnatuurlijk landschap is hierdoor niet te voorkomen.

Dit biedt echter nog voldoende mogelijkheden voor natuurontwikkeling, want een afwisselend kleinschalig landschap biedt veel variatie waar vogels (ringmus en sijs), amfibieën en reptielen (rugstreeppad, zandhagedis en kleine watersalamander) en insecten zoals vlinders (bv. Oranjetipje en Argusvlinder) een plek kunnen krijgen.

3.2.1 Opbouw van het landschap

In het huidige beeld van het landschap ligt de nadruk op landbouw afgewisseld door bos en graspercelen. De Duinweide heeft de sfeer van kleinschaligheid nog behouden. De Vlotter is opener, maar door het bosdecor is de Vlotter toch een aantrekkelijk landschap.

Beide deelgebieden bestaan uit kleine overgebleven perceeltjes van het tuindersgebied dat zich eens heeft uitgestrekt van Wijk aan Zee tot Castricum. De eerste kleinschalige ontginningen dateren van ca. 1825, maar rond 1880 (tijdens de industriële revolutie) bloeide de tuinbouwcultuur in de IJmond enorm op. In deze dagen moest men Amsterdam binnen één dag van verse groenten kunnen voorzien. Wat het gebied karakteristiek maakt zijn de kleinschalige akkertjes, de overgebleven elzenhagen en de aanwezige duinrellen. Al deze landschapselementen bezitten hoge natuurlijke en cultuurhistorische waarden en zijn het waard om uitgebreid en/of verbeterd te worden.

² *Schriftelijke mededeling Leonie Kwak, medewerker Unit vergunningen Bodem provincie Noord-Holland*

³ *Quicksan binnenduinrand Noord-Holland, opgesteld door Ekopart Kees Water Advies (11-06-2001)*

Kleinschalige duinakkertjes

Akkertjes waren vroeger algemeen in het duin en hoorde bij het lokale gebruik, waarbij specifieke natuurwaarden ontstonden, zoals het voorkomen van lang verdwenen akkeronkruiden (bv. Ruw pazelzaad, Scherpkruid en Esdoornganzevoet) en akkergerelateerde diersoorten (bv. Geelgors en Kneu). Nadat deze duinakkers, vanwege marginale opbrengsten, zo goed als verdwenen waren, zijn door PWN op een aantal plekken (o.a. op de Duinweide) akkertjes teruggebracht en op ecologische wijze beheerd. Er worden in het duin vier akkertypen onderscheiden: Natte kruidenakker, Droge kruidenakker, Zomerrogge akker en Winterrogge akker.

Bij alle soorten akkers worden gunstige natuurresultaten gehaald, zoals o.a. de vestiging van verdwenen akkeronkruiden die elders in het duin niet of weinig voorkomen. Naast ecologische doelstellingen hebben de akkers ook een hoge landschappelijke, cultuurhistorische en narratieve waarde. Dit laatste wil zeggen dat de akkers een bijdrage leveren aan het 'vertellen' van een levend verhaal over het vroegere duingebied. De voorwaarden voor het aanleggen van de akkers zijn dat ze:

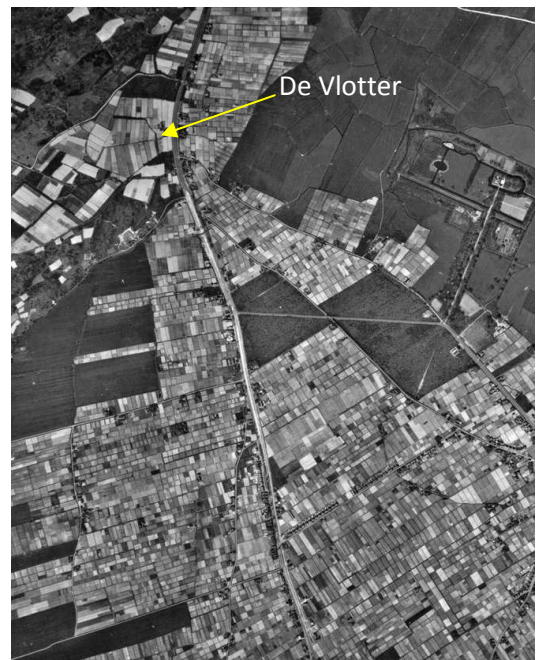
1. moeten aansluiten bij het zoneringsbeleid,
2. aangelegd moeten worden op reeds verstoorde bodems en
3. goed zichtbaar zijn voor publiek.

Elzenhagen

Zeer karakteristiek voor het gebied zijn de elzenhagen. Op oude luchtfoto's valt te zien dat het binnenduin tussen Castricum en Wijk aan Zee er vroeger uit heeft gezien als een lappendeken van akkertjes van 35 à 40 roe (500- 600m²) omgeven door hagen. Als een tuinderij werd aangelegd, maakte men een indeling en plantte direct daarna de hagen in de lengterichting er dwars op. Deze hagen werden op heup- of borsthoogte afgezet en fungeerden als bescherming van de gewassen tegen sterke zeewinden in het toen nog deels open duin.

De meest gebruikte boomsoort was Zwarte els. Door de mechanisatie werden de hagen een hindernis en halverwege de vorige eeuw werden ze massaal gerooid. Tegenwoordig zijn ze bijna overal verdwenen op enkele elzenhagen op de Duinweide na.

Het in ere herstellen van elzenhagen, in combinatie met herstel van kleinschalige duinakkers, kan voor de terugkeer zorgen van door de ruilverkaveling schaars geworden vogels zoals de eerder genoemde Geelgors en Kneu, maar ook voor overwinterende Sijzen die de winter doorkomen met elzenzaden.

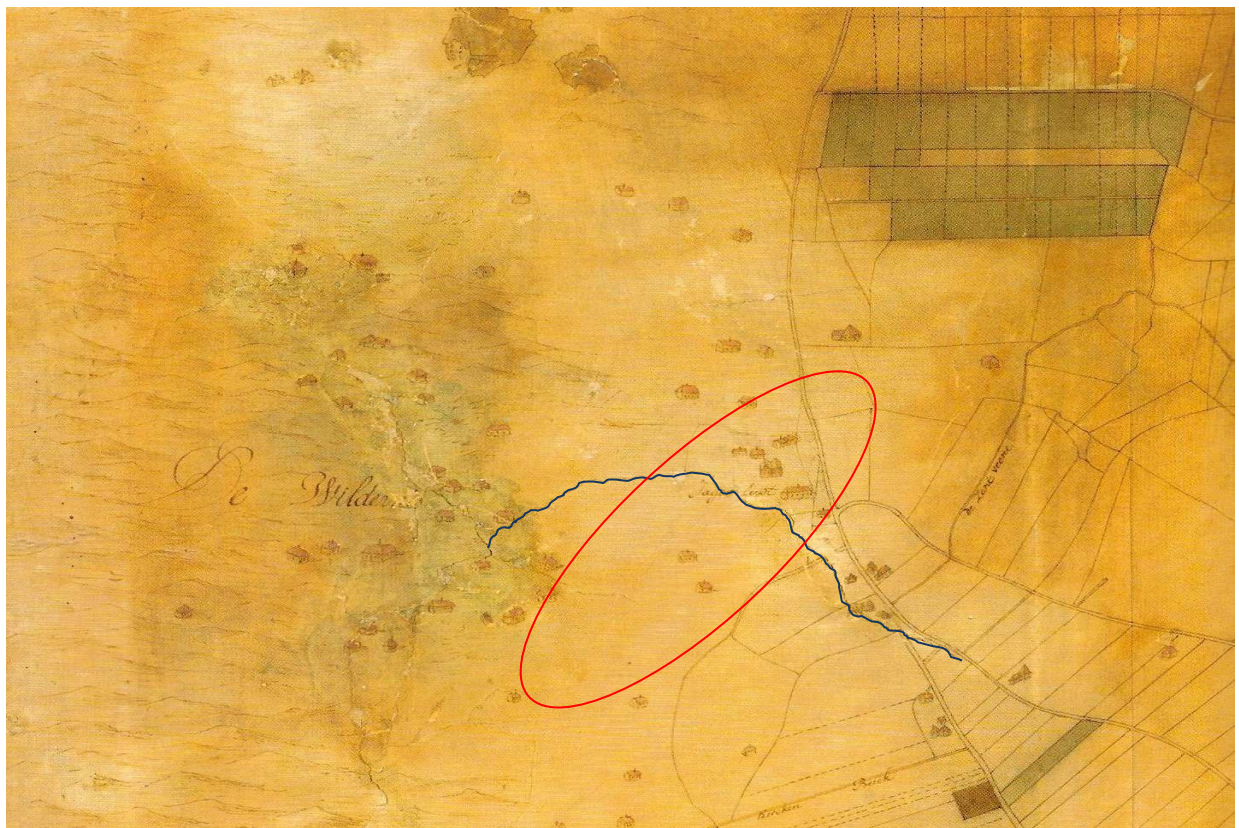
Figuur 16: De opstreckende verkaveling tussen Wijk aan Zee en Castricum bereikte rond 1900 het hoogtepunt.

Duinrellen

De gegraven rellen in het duin zijn onderdeel van de cultuurhistorie. Deze zijn voor de beheersing van het grondwater gegraven ten behoeve van de landbouw die halverwege de 18^e eeuw goed op gang kwam (wel of niet gegraven rellen t.b.v. schulpvaart of blekerijen niet meegerekend). De huidige duinrellen dateren vanaf deze tijd of later. De rel in het projectgebied is voor het eerst te zien op een kaart van 1879 (zie figuur 17). Relatief laat dus in vergelijking met de grote ontwateringen, zoals de aanleg van de Hoepbeek (vóór 1750) die in grote lijnen de contouren van de valleienboog volgde. Vóór die tijd heeft er vermoedelijk, weliswaar op een andere locatie, een natuurlijke beek gestroomd die aansloot op de Hoepbeek (zie figuur 18). In het veld is van de natuurlijke beek echter niets meer waar te nemen.

Figuur 17 : fragment uit topografische kaart 1879

Figuur 18: Kaartdetail van de Heerlijkheid Heemskerk (ca. 1700). De kaart laat een natuurlijk afwaterende duinbeek zien, die aan zou sluiten op de Hoepbeeksche afwatering (Hoepbeek). De duinbeek zou achter langs huize de Vlotter lopen. Het rood omcirkelde is globaal het projectgebied.

3.2.2 Potenties voor natuurontwikkelingen

Ondanks het intensieve gebruik van het land zijn er hoge natuurwaarden aanwezig. De abiotische voorwaarden bieden goede potenties om deze uit te breiden en/ of te versterken. De volgende potenties t.a.v. natuurontwikkelingen zijn in het gebied aanwezig.

1. Uitbreiden van hooilanden
2. Uitbreiden van natte bossen
3. Aanleggen van gebufferde poelen

Uitbreiden van hooilanden

Op dit moment komen in het gebied redelijk tot goed ontwikkelde vegetaties van vochtige duinvalleien voor (o.a. knopbiesassociatie). De best ontwikkelde hooilanden zijn in een recent verleden geplagd en liggen tegen de steilrand aan naar het hoger gelegen gebied. Hier komt plaatselijk gebufferde kwel omhoog. Kenmerkende soorten zijn Knopbies, Dwergzegge,

Strandduizendguldenkruid,

Zeegroene zegge, Parnassia en Stijve ogentroost. Te verwachten zijn soorten als Moeraswespenorchis en Vleeskleurige orchis. In de

habitatrichtlijn zijn deze hooilanden getypeerd als vochtige kalkrijke duinvalleien (H2190 B). Op de habitattypenkaart op blz. 19 (figuur 12) komt dit type niet voor. Echter heeft dit type hooiland, dat valt onder het knopbiesverbond, goede potenties in het gebied. In een eerder successiefase is associatie van Drienervige & Zwarte zegge mogelijk. Op droge begraasde delen kunnen de hooilanden verschuiven richting 'grijze-duin-vegetaties' (H2130) zoals de Duin-Paardenbloem-associatie (subtype B – kalkrijk) of associatie van Maanvaren en Vleugeltjesbloem (subtype C – heischraal).

Uitbreiden van hooilanden versterkt de gunstige staat van instandhouding en vergroot (vanwege toenemend oppervlak) de ecologische waarden voor met name insecten.

Figuur 19: zomeropname van hooiland

Uitbreiden van natte bossen

Natte bossen horen van nature thuis op de Vlotter. Kwalitatief goed ontwikkelde natte bossen zijn zeldzaam in het binnenduin, maar in en nabij het projectgebied zijn nog goed ontwikkelde natte bossen te vinden met een rijke ondergroei. Vooral het Hondenhokkenbos, dat ten noorden tegen het gebied aan ligt, wordt gekenmerkt door vochtige tot natte standplaatsfactoren. Natte bostypen als elzenbroekbos en vochtige bostypen binnen het verbond van Els en Gewone vogelkers (o.a. Essen-lepenbos) gaan hierdoor afwisselend in elkaar over.

De natte bossen in en nabij het projectgebied zijn volgens de kartering van de habitatrichtlijn getypeerd als H2180 C, maar in feite is het Hondenhokkenbos natter, waardoor dit bos tussen H2180 C en de nattere variant H2180 B in zit. Binnen Europees kader heeft Nederland een grote verantwoordelijkheid voor de instandhouding van deze habitattypen, vanwege het zeldzaam voorkomen van natte loofbossen langs de kust van Europa. Uitbreiden van deze bossen versterkt de gunstige staat van instandhouding en vergroot, vanwege toenemend oppervlak, de ecologische waarden en kan voor bijvoorbeeld Houtsnip en vele insecten het leefgebied bieden. Uitbreiding van natte bossen past tevens goed binnen de doelstellingen van PWN.

Aanleggen van gebufferde poelen

In en nabij het projectgebied komen qua amfibieën Bruine en groene kikker, Gewone pad, Rugstreeppad en Kleine watersalamander voor. Door het aanleggen van poelen kan het gebied geschikt worden gemaakt voor o.a. de voortplanting van deze amfibieën.

Tevens bieden poelen meer variatie en afwisseling in het landschap en kunnen ze dienen voor een leefomgeving van waterplanten en –insecten, maar ook als drinkplaats voor vogels en zoogdieren. Voor een snelle bevolking van amfibieën in een nieuwe poel, wordt een maximale afstand van 400 m gehanteerd.

In het noorden van het projectgebied is reeds een poel aangelegd. De ervaringen zijn dat de oevers snel begroeid raken met wilg. Bij het uitbreiden van de poelen moet hier eveneens rekening mee worden gehouden. Dit betekent dat er meer inspanningen nodig zijn om de poelen te beheren.

3.3 Cluster 3: ‘Werken, wonen en recreatie’

Van oudsher is het gebied gebruikt om te wonen, jagen of landbouw te bedrijven. Hierdoor heeft het gebied een sterk antropogeen karakter. Vandaag de dag wordt er nog steeds gewoond en landbouw bedreven, maar ook recreatie is daar bij gekomen. Hoewel PWN recreanten een optimale beleving van de natuur wil bieden, is zonering van de recreatie essentieel om een goede balans te vinden tussen natuur en recreatie. Daarom is er gekozen voor een zonering van relatieve rust in het open duin en het opvangen van de grootste recreatiestroom in de binnenduinstrandzone. Ondernemers zinspelen op de recreatieve ontwikkelingen en zien economische kansen. Ook binnen PWN zien sommigen mogelijkheden om hier op in te spelen.

Ten slotte wordt er niet voorbijgegaan aan de rijke historie van het gebied en zullen de cultuurhistorische waarden in het gebied in beeld worden gebracht en zal er een afweging worden gemaakt wat hiervan inzichtelijk gemaakt kan worden.

3.3.1 Agrarisch gebruik

De grond biedt door zijn losse structuur goede voorwaarden voor bloemen- en groenteteelt. Het economisch rendement is niet groot, maar er kan van geleefd worden, als de percelen groot genoeg zijn. Professionele tuinders met kleinere percelen houden er druppelsgewijs mee op, omdat het niet voldoende oplevert of blijven voor de hobby doorgaan met kleinere oppervlakten. Vanwege deze terugloop van tuinders, is een aantal percelen teruggeven aan de natuur of worden nu gebruikt als weide of ecologische akker. Het agrarisch gebruik draagt bij aan de karakteristieke omgeving. Eventueel verdwijnen van tuinders in het gebied zal dan ook leiden tot een verandering van het landschap, wat in eerste instantie niet wenselijk is. De keerzijde van het huidige gebruik is dat er gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt dat in de directe omgeving schade toebrengt aan flora. In 2001 zijn een Quickscan ⁴ de mogelijkheden onderzocht voor biologische tuinbouw. De conclusies en aanbevelingen hieruit luiden als volgt.

Conclusies De Vlotter

De quickscan heeft opgeleverd dat de Vlotter eerder geschikt te maken is voor biologische tuinbouw dan de Duinweide. Een optimale teelttechnische invulling van de vruchtwisseling op de Vlotter zou kunnen bestaan uit bloembollen en bloemen met groentes en gras/klaver, eventueel gecombineerd met samenvoeging van kleinere percelen. Economisch gezien combineer je dan hoogsalderende bloembolgewassen met (vroeg) groenteteelt.

Conclusies De Duinweide

De Duinweide is op bepaalde gedeelten zeer nat. Indien waterproblemen onoplosbaar blijken te zijn, dan is het zuidelijke deel enkel geschikt als grasland voor extensieve beweiding. Knelpunten zijn de geïsoleerde ligging en de relatief kleine omvang van de percelen.

⁴ Quickscan binnenduinstrand Noord-Holland, opgesteld door Ekopart Kees Water Advies (11-06-2001)

Op de minder natte noordelijke percelen zijn enkel teelten mogelijk die niet overblijven in de winter. Diverse bloembolgewassen en verschillende bloementeelten vallen dus af evenals vroege groenteteelten in het voorjaar. Economisch gezien is enkel een zomerteelt een vernauwing van je teeltmogelijkheden. Indien de ontwatering oplosbaar is, is de locatie vergelijkbaar met De Vlotter met dien verstande dat samenvoeging van kleinere percelen niet gaat zonder de verwijdering van elzenhagen.

Aanbevelingen

Omdat bemesting in de biologische tuinbouw op zandgrond een knelpunt is zou dit nader uitgewerkt moeten worden. Een ander knelpunt is het huidige verbod op het gebruik van grondwater ter beregening op deze locaties. Op basis van nadere gegevens over benodigde hoeveelheden beregeningswater voor diverse gewassen kan PWN bepalen of wellicht toch gebruik van grondwater op kleine schaal mogelijk is. Op de Duinweide zou de oorzaak van de huidige wateroverlast onderzocht moeten worden. Indien waterafvoer zou leiden tot verlaging van de grondwaterstand is de optie aanwezig om een ontwateringssysteem te verzinnen. Daarnaast is in de quickscan het idee geopperd om de mogelijkheid te onderzoeken waarin het teveel aan water in de Duinweide wordt aangewend in perioden van tekorten in zowel de Duinweide zelf als in de Vlotter. Een andere mogelijkheid is ophoging van de natte percelen met grondaanvoer vanuit natuurbouwprojecten, elders in het duingebied.

Organisatie

Doordat het projectgebied veel percelen kent met veel verschillende pachters is organisatorisch gezien een lang tijdspad nodig voor realisatie.

Het perspectief wat geboden kan worden is voortzetting/omschakeling naar een biologische bedrijfsvoering met nadrukkelijke aandacht voor hierbij noodzakelijke extensivering, schaalvergroting en verbetering van huidige bedrijfsstructuur. Hiervoor zijn inventieve tuinders nodig met veel biologische teeltkennis, inzichten en ideeën op het gebied van nichemarkten.

Het ontwikkelen van een nieuw of eigen agrarisch beheerd bedrijf zal bedrijfseconomisch niet eenvoudig zijn. De verwachting is dat nevenactiviteiten hierbij dan een belangrijke functie moeten krijgen. Hierbij kan gedacht worden aan streekeigen duinproducten, dagrecreatie, logies/overnachtingen, etc.

Biologische tuinbouw

Omschakeling naar biologische tuinbouw is niet zozeer een rationele keuze, maar vooral een emotionele keuze. Als de tuinders bereid zijn om de overstap te maken, kan omschakeling op de Vlotter een optie zijn. De overstap brengt echter financiële risico's met zich mee. Omschakeling is daarom alleen haalbaar, wanneer tuinders met biologische teeltkennis bereid zijn hun huidige bedrijfsvoering (deels) aan te passen en er financiële compensatie voor lage opbrengsten tegenover staat. Risicospreiding is onder kastelers ook een optie. In ieder geval zijn goede afspraken nodig met de huidige pachters.

De omgeving (Castricum – Heemskerk) biedt kansen voor een biologische afzetmarkt. Er wordt veel 'aan de weg' verkocht aan mensen die op zoek zijn naar een eerlijk product. Deze mensen weten de weg naar de Vlotter goed te vinden.

Voor een rendabele opbrengst kan, bij een directe afzetmarkt, worden volstaan met minimaal 1 hectare per tuinder ⁵. Het bedrijfstype is hierbij wel bepalend en is nader onderzoek noodzakelijk. Biologische tuinbouw is een behoorlijke verandering voor veel bedrijven maar directe afzet is nog een grotere verandering. Het faciliteren/ vergunnen van een verkoopplek langs de druk bezocht route zou de kans op omvorming naar biologische bedrijfsvoering mogelijk kunnen vergroten.

⁵ Bron Sander Bernaerts – Adviseur Biologische tuinbouw (DLV plant)

Figuur 20

Boven: Pachtsituatie 2010 op de Vlotter en Duinweide.

Onder: Mogelijkheden voor kavelruil. (bron: Brochure 'Kavelruil werkt', een uitgave van Stivas)

Beweiding

Begrazing van schapen hoort cultuurhistorisch thuis op de Duinweide. Dit getuige de Schapenweg die langs het projectgebied naar het open duin leidt. Vanwege de lage konijnenstand worden schapen vandaag de dag ingezet om vergrassing in het duin tegen te gaan. 's Winters worden deze schapen op grazige vegetaties in de binnenduinrand gezet. Hoewel de konijnenstand een voorzichtig herstel laat zien, blijft de toekomst niet te voorspellen en is de kans aanwezig dat schapenbegrazing een belangrijk onderdeel blijft uitmaken voor de instandhouding van duingraslanden. Voor het winteronderkomen van schapen betekent dit dat grazige weiden nodig blijven. Op de Vlotter is thans een deel ingericht als schapen- en geitenweide en is er een aflammerplek. Voor de geiten is provisorisch een geitenstal neergezet. Echter de plek oogt rommelig en is niet fraai ingepast in het landschap.

En betere landschappelijke inpassing kan mogelijk gerealiseerd worden in de vorm van een schaapskooi op een nieuw ingerichte schapenweide.

Stivas Noord-Holland

Een ander toekomstperspectief voor de tuinders kan zijn verplaatsing naar andere locaties. Hierbij kan Stivas Noord-Holland een rol van betekenis in vervullen.

Stivas staat voor 'Stichting ter verbetering van de agrarische structuur'. De voormalige provinciale dienst is in 2007 verzelfstandigd en ondergebracht in een stichting. Haar kerntaak is het optimaliseren van de inrichting van het landelijk gebied op basis van vrijwillige kavelruil. Daarnaast kan Stivas ingezet worden voor het uitvoeren van structuuronderzoeken en inventarisaties, voor overheden en maatschappelijke organisaties. De uitkomsten dienen als basisinformatie voor de toekomstplannen van agrarische ondernemers. Als intermediair tussen opdrachtgever en agrariërs dragen zij tevens de zorg voor de afstemming, begeleiding, het geven van adviezen en communicatie. De kosten worden betaald uit gemeenschapsgeld. Voor de begeleiding zijn voor de opdrachtgever dus geen kosten verbonden.

Figuur 21: De geitenstal oogt rommelig en is niet fraai ingepast in het landschap.

3.3.2 Recreatie en educatie

In 2010 is er een enquête gehouden onder de bezoekers van het gebied. Deze resultaatbeschrijving is deels tot stand gekomen door gebruikmaking van de gegevens hieruit en deels door eigen bevindingen.

Recreatie

Het gebied wordt druk bezocht door uiteenlopende vormen van recreatie. Meer dan de helft van de bezoekers komt uit de directe omgeving, waarvan de helft ongeveer met de fiets het gebied in gaat. Een groot gedeelte van de bezoekers komt met de auto, waaronder veel gezinnen die o.a. de verderop gelegen Gasterij op de Kruisberg bezoeken. Wandelaars kunnen gebruik maken van gemarkeerde rondwandelingen, maar de brede Kruisbergweg blijkt erg aantrekkelijk te zijn om snel bij de Gasterij te komen. Overdag is wandelen en fietsen de favoriete tijdsbesteding, gecombineerd met diverse vormen van beleving. 's Ochtends wordt het gebied vooral gebruikt door hardlopers en ATB-ers. Het grootste deel van de bezoekers komt meerdere keren per jaar naar dit gebied. De grootste kernwaarde hierbij is de landschappelijke beleving. Uit bevindingen binnen PWN is gebleken dat de tuinderijen en het jonge vee in het voorjaar hoog scoren. Opvallend is daarbij dat mensen veelal positief reageren op de gewassenteelt, als zijnde het bollenvelden zijn.

Gebleken is dat de bezoekers weinig hinder ondervinden van de drukte. Opvallend is ook dat het grootste deel van alle ondervraagden uit de enquête hebben aangegeven dat ze geen (grote) veranderingen in het gebied willen.

De bezoekers die met de auto komen, kunnen gebruik maken van de parkeerplaats 't Kraaiennest en de 500 m verderop gelegen parkeerplaats Geversduin. Bij de parkeerplaats Geversduin is reeds een aantal recreatieve voorzieningen zoals een speelbos, picknicktafels, enz. Het huidige beleid is om nieuwe recreatieve voorzieningen zoveel mogelijk aan te laten sluiten op deze locatie. Vanaf de parkeerplaats Geversduin is de afstand naar de Kruisberg ca. 1250 m. Vanaf 't Kraaiennest ca. 1000 m. Hoewel de afstand vanaf P-Geversduin maar 250 m langer is, is de route vanaf deze locatie minder goed bekend. Omdat de weg ook door smallere bospaadjes leidt en niet bewegwijzerd is, maakt dat de route naar de Kruisberg vanaf de P-Geversduin niet vaak wordt gebruikt door gezinnen die naar de Kruisberg en Gasterij willen. De meeste bezoekers kiezen dan over het algemeen vaker voor 't Kraaiennest.

Educatie

Naast een hoge belevingswaarde vertelt het gebied ook een levend verhaal. Er zijn mensen die het gebied beschrijven als 'een gebied waar *Ot en Sien* nog wonen'. Dit illustreert een levend verleden waar voor de overlevering van het gebied weinig woorden nodig zijn. Vanwege de verscheidenheid van het landschap en het een hoge narratieve waarde herbergt, leent het gebied zich goed voor educatieve doeleinden. In het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO), kunnen samenwerkingsverbanden aangegaan worden tussen (basis-) scholen en PWN. Het laten beheren van akkertjes door scholen kan een goed voorbeeld zijn om uiting te geven aan MVO. De meerwaarde hiervan is dat dit de betrokkenheid van kinderen vergroot voor natuur en landschap. Hierdoor wordt kennis en waardering voor natuur doorgegeven.

3.3.3 Huis de Vlotter

Thans staat er op de Vlotter een tuindershuis dat omstreeks 1854 gebouwd is. Het fundament van dit huis zijn de laatste restanten van een landhuis. Het huis en goed "De Vlotter" was aanvankelijk een boerenhoeve die men rond 1710 als jachthuis is gaan gebruiken. De naam is toen ook omgedoopt in "Jachtlust" en "Jagerslust". Omstreeks 1730 is het huis gebruikt als lusthof. De gravure van Hendrik de Leth (zie titelpagina) getuigt hiervan. In hoogtijdagen bestond het landgoed uit *10 morgen en 497,5 Rijnlandse roeden* (ca.9,5 ha.) en waren er diverse opstallen op het terrein gelegen waarvan o.a. een bouwhuis (boerderij), een theekoepeltje en een koetshuis. Op het terrein was een akker (zie halvemaaanvormige kavel in figuur 23) aanwezig en verschillende boomgaarden. Tijdens

ploegwerkzaamheden worden op een bepaalde locatie ook veel blauwe kralen gevonden. Dit wijst op restanten van een voormalige, voor Noord-Holland karakteristieke, kralentuin. In de honderden jaren dat het landhuis steeds van eigenaar is veranderd heeft het landgoed verschillende verschijningsvormen gehad, van open duin tot bosrijk. In 1817 kreeg het landhuis weer de oorspronkelijke naam “De Vlotter”, waarna het in 1854 is afgebroken. In hetzelfde jaar is het huidige huis als armenhuis gebouwd op de fundamenteën van het landgoed.

Figuur 22: Tuindershuis de Vlotter. Het huis heeft geen voordeur, alleen een achterom.

De woning lijkt op een verhoging te staan in het land. In werkelijkheid is dit oud land en toont het originele oppervlak van de strandwal, waarop het huis staat. De omliggende grond is gevlakt, met uitzondering dus van het woonerf en de toe leidende (zand-) weggetjes.

Het huidige huis is in zeer slechte staat, maar vanwege de cultuurhistorische waarde is de woning in januari 2011 door de gemeente Heemskerk toegevoegd aan de gemeentelijke monumentenlijst.

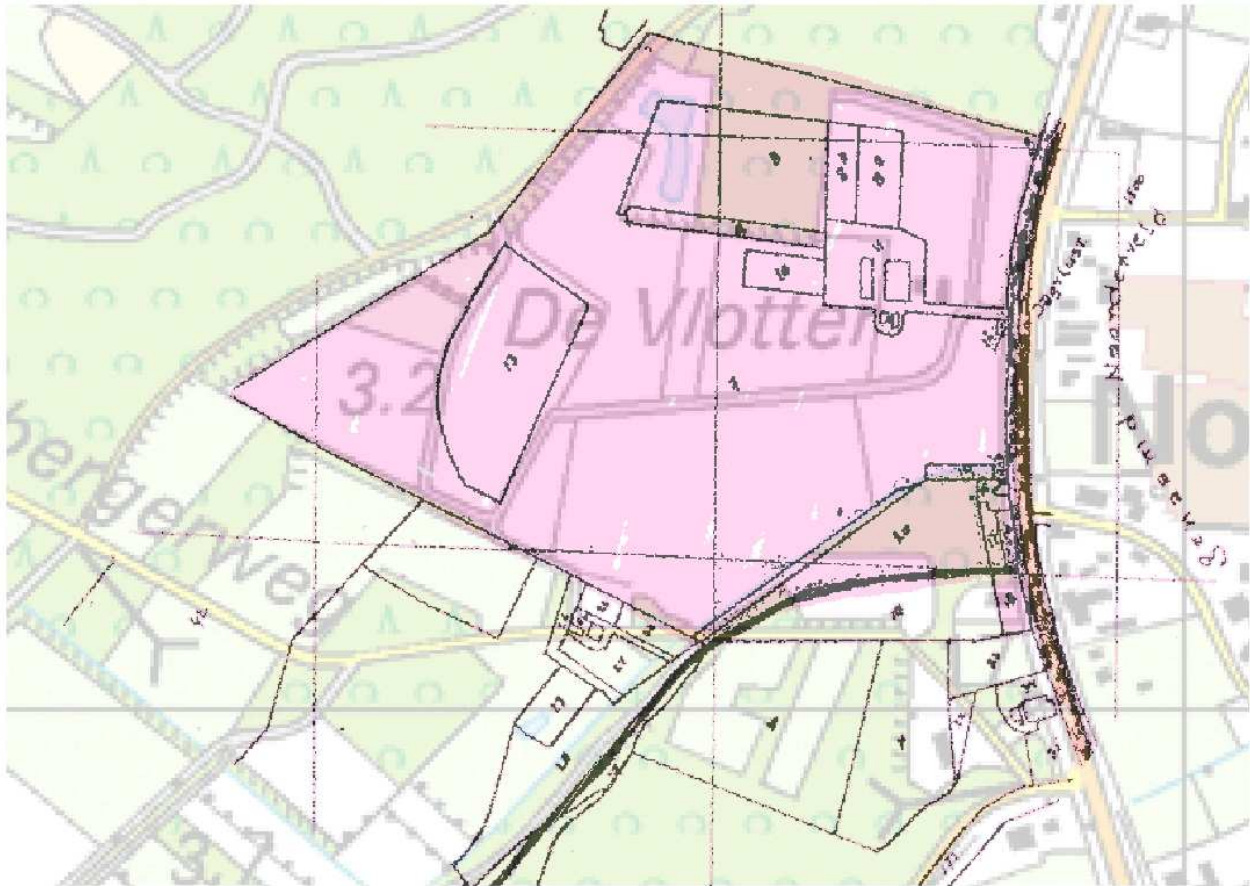
Beleid

Het tuindershuis op de Vlotter is aangewezen als gemeentelijk monument met nummer H37. Dat wil zeggen de fundering, het casco en de aanzichtsbepalende linden voor het pand. Achter de woning staat een vervallen houten schuur, deze valt buiten de beschermde status. Voor herstel- of sloopwerkzaamheden dient een omgevingsvergunning worden aangevraagd. Voor eventuele bestemmingswijzingen dient een aanvraag worden ingediend op basis van een (restauratie-)plan. Een eventueel restauratieplan en/of een gewijzigd gebruik van het pand (middels eventuele herbestemming) zal gebaseerd moeten zijn op de cultuurhistorische en monumentale waarden van het pand en de ondergrond. Het college van Heemskerk is bevoegd gezag in deze.

Het pand ligt in een archeologisch waardevol gebied van de tweede categorie, Heem 49A: Middeleeuws kasteelterrein De Vlotter, in latere eeuwen in gebruik genomen als buitenplaats onder de naam Jagerslust. Dit betekent dat er op deze locatie rekening dient te worden gehouden met (mogelijk) aanwezige archeologische waarden bij planontwikkelingen groter dan 60 M2 en dieper dan 40 cm onder maaiveld.

Subsidiemogelijkheden

Plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst betekent dat de objecten onder werking van de Erfgoedverordening Heemskerk 2009 en de Subsidieverordening gemeentelijke monumenten Heemskerk 2009 vallen. Eigenaren van gemeentelijke monumenten kunnen aanspraak maken op subsidie voor restauratie en onderhoud van het monument. Daarnaast wordt het abonnement op de Monumentenwacht gesubsidieerd, waarmee eigenaren zich ondersteund weten bij de instandhouding van het pand. Naast de gemeentelijke subsidieregeling bestaat er ook nog een (provinciaal) cultuurfonds monumenten. Daarnaast beschikt de Historische Kring Heemskerk over een apart fonds (Fonds Heemstichting) voor de instandhouding van gemeentelijke monumenten.

Figuur 23: kadasterkaart 1832 op topografische kaart 2008

3.3.4 Exploitatiemogelijkheden

De Vlotter en Duinweide hebben een aantrekkelijke werking op ondernemers, echter het beleid van PWN is om de huidige recreatieve voorzieningen niet verder uit te breiden. Ondanks deze terughoudendheid ten aanzien van exploitatiemogelijkheden, kan het financieel aantrekkelijk zijn om ondernemers naar het gebied te krijgen en elders natuur te compenseren. De mogelijke kansen die eerder in een werkgroep van PWN zijn geïnventariseerd, zijn voor deze visie verkennend onderzocht en worden hieronder toegelicht.

Manege Schimmelkroft

Manege Schimmelkroft heeft de wens om binnen nu en vijf jaar een nieuwe start te maken met hun bedrijfsvoering en een nieuwe koers te varen met hun visie. De huidige locatie ligt aan een sportboulevard midden in bebouwd gebied van Heemskerk. De nieuwe visie is gestoeld op een natuurlijke manier van paardhouden, waarmee ze een voorbeeldfunctie willen vervullen voor andere maneges in Nederland. Hiermee willen ze vooruitlopen op een ontwikkeling die meer neigt naar een symbiose tussen paardenhouderij en landschap. Het huidige bedrijfsoppervlak is echter te klein voor het gewenste concept en uitbreiden is vanwege de geïsoleerde ligging niet mogelijk. Van alle zoeklocaties verdient de Vlotter en de Duinweide bij hen de voorkeur, omdat dit zowel de beste voorwaarden voor de bedrijfsvoering biedt als voordelen (t.o.v. de ligging) voor de leden van de manege. Bij eventuele start van het nieuwe concept op de Vlotter/ Duinweide is een minimale oppervlakte nodig van 5 hectare met vooruitzicht op uitgroeimogelijkheden.

Het concept gaat uit van duurzaamheid voor natuur en landschap en staat naast het welzijn voor het paard centraal. Er zal dan ook gezocht worden naar inpassingen in het landschap, waarin diverse

natuurlijke en kleinschalige landschapselementen gewenst zijn met respect voor de cultuurhistorische achtergrond van het plangebied.

Zwemplas

In het verleden is er door de werkgroep POEN een zoektocht geweest naar mogelijkheden om inkomsten te genereren uit het gebied, waarbij het creëren van een zwemlocatie een terugkerend agendapunt was. Het ontwikkelen van een zwemlocatie sluit ook prima aan bij de ambitie van de provincie om het aantal zwemlocaties in Noord-Holland uit te breiden⁶. Vanwege afvoering van verschillende zwemlocaties in Noord-Holland, staat deze provinciale ambitie onder druk en wordt er gekeken naar alternatieve locaties. De voornaamste reden voor het afvoeren is de hoge frequentie van het voorkomen van blauwalg en/ of bacteriologische verontreinigingen, waardoor de zwemlocaties vaak gesloten zijn vanwege een negatief zwemadvies. Hierdoor wegen de kosten niet meer op tegen de maatschappelijke baten. Op basis van ervaringsgetallen uit recreatiegebieden⁷ in de provincie Noord-Holland weten we dat het beheer, onderhoud en toezicht ca. € 20.000,- per jaar kost. Daartegenover kunnen inkomsten gegenereerd worden door een ondernemer aan te trekken (die exploitatiemogelijkheden zien bij de zwemlocatie) en de grond in ondererfpacht uit te geven. Bezoekers uit de omgeving krijgen dan een zoet alternatief aangeboden naast de mogelijkheid van het strand. Er zijn echter geen gegevens voor handen waar uit blijkt dat er een nadrukkelijke wens ligt bij de bewoners uit de regio om een alternatief te hebben. Uit monitoringcijfers uit de recreatiegebieden blijkt zelfs dat er een dalende trend is bij zwemlocaties in het binnenland.

Op basis van de referentielocatie 't Wed in de Kennemerduinen zijn er geen goede ervaringen met bacteriologische verontreinigingen, blauwalg en het houden van toezicht.

Wat wel positief is aan 't Wed, is de typische duinomgeving met een hoge belevingswaarde voor publiek, waardoor de omgeving altijd in trek is, ook al kan er niet gezwommen worden. De Vlotter heeft echter meer een agrarisch karakter, waardoor de aantrekkingskracht minder is.

⁶ Plan van aanpak 'Zwemwater in Noord-Holland' – provincie Noord-Holland

⁷ Ervaringscijfers van Recreatie Noord-Holland NV

4 Analyse van de gebiedsthema's

In het vorige hoofdstuk zijn per cluster de thema's beschreven. In dit hoofdstuk worden de thema's geanalyseerd. Kansen voor natuur, recreatie, cultuurhistorie en inkomsten worden middels een SWOT-analyse beoordeeld op sterke & zwakke punten en kansen & bedreigingen. De afwegingen hierbij kunnen zowel natuurlijk, financieel of maatschappelijk van aard zijn. De analyse is als volgt opgebouwd.

S = Strength (Sterke punten)

Dit zijn de direct op te noemen sterke punten van een bepaald thema.

W = Weakness (Zwakke punten)

Dit zijn de direct op te noemen zwakke punten van een bepaald thema.

O = Opportunities (Kansen)

De kansen kunnen indirecte voordelen bieden bij een bepaald thema of een positieve samenhang vertonen met een ander thema, waardoor sterke punten kunnen worden vergroot. In sommige gevallen is extra inspanning nodig.

T = Threads (Bedreigingen)

De bedreigingen kunnen, bij afwezigheid van voorwaarden of verwachtingen met onvoorziene consequenties, mogelijke indirecte gevaren met zich meebrengen die tot negatieve gevolgen kunnen leiden. Dit hoeft echter niet het geval te zijn.

4.1 Cluster 1 'Bodem en Water'

De mogelijkheden voor het verbeteren van de hydrologische situatie en de bodemkwaliteit worden hierna geanalyseerd.

4.1.1 Verbeteren van hydrologische situatie

Voor vernatting zijn o.a. de volgende opties mogelijk:

1. Dempen van de greppels op niet-landbouwgrond
2. Plaatsen van stuwen,
3. Meanderen van rellen.
4. Verondiepen van de rel
5. Afgraven van de toplaag

Dempen van de greppels op niet-landbouwgrond

S	• Verbeterd de natuurlijke grondwaterstand. • Relatief goedkoop
W	• Kan niet in combinatie met tuinbouw
O	• Geeft goede potenties voor de ontwikkeling van kalkrijke vochtige duinvalleien (H2190B) en natte bossen (H2180C)
T	• Niet bekend

Plaatsen van stuwen,

S	• Verbeterd de natuurlijke grondwaterstand. • Relatief goedkoop en makkelijk uit te voeren. • De (cultuurhistorische) rel blijft gehandhaafd.
W	• De maatregel is minder natuurlijk. • Kan niet in combinatie met tuinbouw
O	• Geeft goede potenties voor de ontwikkeling van kalkrijke vochtige duinvalleien (H2190B) en natte bossen (H2180C).
T	• Niet bekend

Meanderen van rellen.

S	• Verbeterd de natuurlijke grondwaterstand. • Uitgang is natuurlijke referentie • Zeldzaam in Nederlands duingebied • Een meanderende beek geeft een hoge abiotische differentiatie.
W	• Ingrijpende en dure maatregel • De cultuurhistorische rel zal (deels) gedempt moet worden. • Kan niet in combinatie met tuinbouw.
O	• Herstel van een meanderende beek zal zeer hoge natuurwaarden met zich meebrengen • Een meanderende beek geeft een hogere belevingswaarde.
T	• Er zal voldoende kweldruk moeten zijn om meandering toe te staan. • Kweldruk zal mogelijk alleen groot genoeg zijn bij herstel van integrale waterstandverhoging.

Verondiepen van de huidige rel?

S	• Verbeterd de natuurlijke grondwaterstand. • Relatief goedkoop • De (cultuurhistorische) rel blijft (grotendeels) gehandhaafd.
W	• Kan niet in combinatie met tuinbouw.
O	• Verondiepen kan in combinatie met meandering in het laatste stukje van de huidige rel
T	• Zonder verhoging van de regionale waterstand kan verondiepen mogelijk leiden tot permanent droogvallen van de rel.

Afgraven van de toplaag

S	• De maatregel biedt zowel een oplossing voor herstel van de waterhuishouding als voor de bodem. • Verbeterd de natuurlijke grondwaterstand. • Afgraven van de toplaag verwijdert de verrijkte bovenlaag, zodat de schrale bodem een goede uitgangspositie is voor natte duinvalleien en bossen. • Afgraven van de toplaag verwijdert een groot deel van de 'verontreinigde' grond (gewasbeschermingsmiddelen).
W	• Ingrijpende en relatief dure maatregel. • Afgraven is strijdig binnen de grenzen van de archeologische waardenkaart Heemskerk, vanwege de aanwezige archeologische relictten in de bodem. • Kan niet in combinatie met tuinbouw.
O	• Door afgraven kan meteen reliëf aangebracht worden, zodat vegetaties van natte duinvalleien kunnen pendelen. • De verwijderde bouwvoor kan mogelijk gebruikt worden voor andere toepassingen binnen het gebied (ophogen van akkers en tuintjes op de Duinweide) of aangeboden worden aan overheden.
T	• Verlagen van de bodem is een structurele oplossing en sluit potenties voor bepaalde ontwikkelingen uit. •

4.1.2 Verbeteren van de bodemkwaliteit.

De enige manier om de bodemkwaliteit snel te verbeteren is door de toplaag af te graven. Zie hiervoor 'afgraven van de toplaag' in paragraaf 4.1.1 (boven). Ter preventie zal het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aan banden moeten worden gelegd.

4.2 Cluster 2: 'Natuur en landschap'

De mogelijkheden voor de invulling van het landschap en de potenties voor natuurontwikkelingen worden hierna geanalyseerd.

4.2.1 Opbouw van het landschap

Uitbreiding van kleinschalige akkertjes

S	• Hoge belevingswaarde • Hoge narratieve waarde • Hoge natuurwaarden dat past bij kleinschalig landschap (o.a. foeragerende grondvogels)
W	• Hoge beheerlasten
O	• Beheer kan in combinatie met educatieve doelstellingen i.s.m. NME – IJmond of met hulpverlenende instellingen. • Opbrengst van granen kan verkocht worden. • Aantrekken van particuliere tuinders die kansen zien in ecologische akkerbouw.
T	• Niet bekend

Herstel mogelijkheden van de elzenhagen

S	• Hoge belevingswaarde • Narratieve waarde • Natuurwaarden dat past bij kleinschalig landschap (o.a. overwinterende zijzen)
W	• Hoge beheerlasten
O	• Traditioneel beheer voortzetten kan i.s.m. vrijwilligers of met hulpverlenende instanties en vergroot de betrokkenheid
T	• Beheervorm kiezen die niet past bij het traditioneel beheer (zoals elzenhakhout) • Hagen in combinatie met beweiding kan leiden tot aantasting van de haag (vraat).

Rellen

Zie 'verbeteren van de hydrologische situatie' in paragraaf 4.1.1.

4.2.2 Potenties voor natuurontwikkelingen

Uitbreiden van hooilandjes

S	• Zeer hoge botanische waarden • Hoge belevingswaarde • Sluit aan bij natuurdoelstellingen van PWN & N2000
W	• Hoge eenmalige inrichtingskosten • Hoge voedselrijkdom/ veel fosfaten in de bodem
O	• Hooilanden bieden een grote ecologische waarde voor insecten.
T	• Veranderingen in de waterhuishouding kunnen leiden tot ongewenste gevolgen voor de flora.

Uitbreiden van natte bossen

S	• Huidige natte bossen zijn goed ontwikkeld (stinzenvariant) en biedt goede mogelijkheden voor uitbreiden. • Goed ontwikkelde natte bossen in de binnenduinrand zijn zeldzaam en versterkt de instandhoudingdoelstellingen van de N2000.
W	• Hoge eenmalige inrichtingskosten
O	• Kansen voor vestiging Houtsnip
T	• Veranderingen in de waterhuishouding kunnen leiden tot ongewenste gevolgen voor het bostype. • Beheer van nietsdoen kan door dichten van kronendak mogelijk leiden tot afname van stinzenflora.

Aanbrengen van gebufferde poelen

S	• Poelen brengen variatie en afwisseling in het landschap. • Bieden leefomgeving voor amfibieën en waterplanten en –insecten.
W	• Poelen horen van nature niet thuis in het gebied. • Door directe aanwezigheid van bos, zullen de oevers snel begroeid raken met wilg en els. Dit vraagt jaarlijks intensief onderhoud met hoge beheerlasten.
O	• Bieden drinkwatervoorziening voor vogels en zoogdieren.
T	• Amfibieënpoeien en grote grazers gaan niet goed samen.

4.3 Cluster 3: 'Werken, wonen en recreatie'

De mogelijkheden voor bewoning en exploitatie én vormen van agrarisch gebruik en recreatie & educatie worden hierna geanalyseerd.

4.3.1 Agrarisch gebruik

Behouden van tuinderij

S	- Tuinders horen in dit 'tuinderslandschap' en zijn een zichtbaar onderdeel van het cultuurhistorisch verleden. - Zonder schaalvergroting houden tuinders het huidige kleinschalige landschap in stand.
W	- Het huidig gebruik van gewasbestrijdingsmiddelen. - Bepaalde benodigdheden bij werkzaamheden zorgt voor verrommeling van het landschap (plastic kratten/ beregeningsinstallaties/ enz.)
O	- Mogelijk gebruik van biologische werkwijze. - Terugloop van tuinders biedt mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen in het gebied.
T	Terugloop van tuinders zonder visie kan leiden tot impulsieve inrichtingen die in de toekomst wellicht lastig zijn terug te keren.

Beweidinglocatie voor schapen en geiten

S	Hoort cultuurhistorisch in het landschap thuis.
W	Hoge graasdruk heeft negatieve gevolgen op ontwikkeling hooilanden.
O	In combinatie met een schaapskooi kan de ruige stalmest gebruikt worden op de biologische akkers.
T	- Schapen in combinatie met elzenhagen gaan niet samen, vanwege kaalvraat. - Rommelige inpassing in het gebied.

4.3.2 Recreatie en educatie

S	- Het gebied heeft een hoge belevings- en narratieve waarde. - Het gebied is goed bereikbaar.
W	Toename van voorzieningen leidt tot een hogere recreatiedruk
O	- Ontwikkelingsmogelijkheden voor struinweiden. - Kansen voor ontwikkeling van schooltuinen.
T	Vergroting/ aantrekken van recreatieve functies kan leiden tot toename van publiek met mogelijke versturende effecten.

4.3.3 Bewoning

S	• De woning is herkenbaar en hoort als onderdeel in het landschap thuis. • Verpachten van grond levert veel geld op.
W	• De woning is in zeer slechte staat en zal herbouwd moeten worden.
O	• Bij herstel kans op subsidies • Inkomsten uit ondererfpacht zijn gelijk evenredig aan het uitgeven van het perceeloppervlak. Dus hoe meer verpachte grond des te meer inkomsten.
T	• Niet bekend

4.3.4 Exploitatiemogelijkheden

Manege Schimmelkroft

S	• De manege kan het onderhoud op zich nemen van de kleine landschapselementen en op die manier een bijdrage leveren aan een duurzame instandhouding van het landschap.
W	• Realisatie moet plaats vinden binnen 5 jaar. • De invloed van stikstofdepositie heeft negatieve gevolgen op het omliggende gebied. • Het realiseren van een manege in een N2000 gebied is een moeilijk traject en tot op heden nog nooit eerder vergund. • Past cultuurhistorisch niet in het landschap. • De manege heeft minimaal de helft van het oppervlak van het projectgebied nodig, waardoor andere functies moeten inboeten.
O	• De manege levert geld op, waardoor andere gebieden kunnen worden aangekocht en ingericht.
T	• De recreatiedruk zal toenemen met ca. 500 extra bezoekers per week. • De recreatieve en narratieve waarde van het gebied neemt af.

Zwemplas

S	• Een zwempoel biedt strandtoeristen een zoet alternatief voor het strand.
W	• Zeer hoge beheerlasten. • Weinig aantrekkelijke zwemomgeving • Afnemende trend bij 'zoet-water-recreanten'.
O	• Mogelijkheden voor eventuele exploitatie.
T	• Toename van recreatiedruk heeft negatieve gevolgen op de natuurlijke omgeving. • Grote kans op blauwalg en bacteriologische verontreinigingen.

5 Ontwikkelingsvisie

Deze visie is bedoeld om een alternatief te bieden ten opzichte van de huidige bestemmingen op het moment dat het gebied vrij is van pachters. Hoewel de terugloop van tuinders gestaag is, is de verwachting niet dat het projectgebied binnen 5 jaar vrij is. Een tijdspad van 20 jaar is hierin meer reëel. Er wordt hierbij benadrukt dat er geen intentie is om de tuinders uit het gebied te willen jagen. Een omschakeling naar biologische tuinbouw is gezien het beeldbepalend karakter eerder wenselijk, maar dit is afhankelijk van de bereidwilligheid van de pachters.

Voor de totstandkoming van de ontwikkelingsvisie, is de ongewisse doorlooptijd van tuinders buiten beschouwing gelaten en is er uitgegaan van een blanco terrein, waarbij de meest ideale balans tussen natuur, cultuurhistorie en recreatie is gezocht, maar waar tevens plaats is voor tuinders. De meest wenselijke en kansrijke gebiedsthema's krijgen een plek in de visie, zodat realisatie in de toekomst plaats kan vinden op basis van het dan heersende klimaat en ontwikkelingen.

Om voor het opstellen van de ontwikkelingsvisie tot verantwoorde keuzes te komen, worden in dit hoofdstuk eerst de toekomstverwachting van het gebied geschetst en de historische referentie bepaald. Vervolgens wordt een samenvattende beoordeling gegeven op de analyse van de thema's uit hoofdstuk 4. Vooruitlopend op de onderbouwing geeft onderstaand vlekkenplan alvast een beeld van de situatie.

Figuur 24: Vlekkenplan van de Vlotter en Duinweide. Zie ook uitvouw in bijlage 1.

5.1 Toekomstverwachting

De toekomst van het gebied, hangt voor een groot deel af van de ontwikkelingen omtrent de tuinders. Daarnaast heeft het politieke klimaat grote invloed op toekomstige keuzes. Subsidies die mogelijk in een later stadium in het leven worden geroepen of veranderend beleid en regelgeving, kunnen we nu nog niet overzien.

Om aaneengesloten gebieden vrij te krijgen is herverkaveling nodig van tuinders. Stivas kan hierbij een vrijblijvende rol vervullen. Omdat de Duinweide de minste potenties biedt voor commerciële tuinbouw is het 't meest logisch om dit deel van het projectgebied als eerste vrij te krijgen en de overgebleven tuinders aldaar te verplaatsen naar de Vlotter of elders buiten het gebied. De eerste herinrichtingen kunnen dan ook plaats vinden op de Duinweide.

Een voorzichtige schatting is dat over 15 jaar een derde van de huidige tuinders nog bedrijfsmatig tuint. Hiervoor is een minimale oppervlakte nodig van 3 à 4 hectare. Voor biologische tuinbouw is dit voldoende voor 1 à 3 personen.

5.2 Historische referentie

De Vlotter wordt gekenmerkt door lange bewoning en heeft veel nadrukkelijker een uitstraling van menselijk handelen. De Duinweide is veel langer een open duinweide geweest is pas later intensief verbouwd. De kenmerkende elzenhagen zijn in beide deelgebieden omstreeks dezelfde tijd aangeplant. Tussen 1880 en 1940 bereikte de omvang hiervan zich op het hoogtepunt. Hiervan is de Duinweide anno 2011 nog het meest karakteristiek en heeft een hoge landschapswaarde voor zowel natuur als beleving.

Gezien de cultuurhistorische betekenis van het gebied en het feit dat de omgeving een 'verhaal' te vertellen heeft (narratieve waarde), valt er enorm te pleiten voor het zichtbaar behoud van de huidige landbouw en behoud en herstel van de karakteristieke elzenhagen. Omstreeks 1900 bevond de tuinbouw in de regio zich op het hoogtepunt. Rond diezelfde tijd is ook de rel gegraven die thans door het gebied stroomt.

De bewoning is op te splitsen in twee perioden van betekenis. De periode van het landgoed (hoogtepunt ca. 1750) en de periode van het huidige tuindershuis. Het verleden van het landhuis spreekt het meest tot de verbeelding met zijn rijke geschiedenis en afwisselende tuinen. De periode van het tuindershuis past het beste binnen de referentie van het landgebruik van 1900.

Van de natuurlijke beek die ooit door het gebied stroomde, is niets meer te herkennen. Herstel van de beek is dus moeilijk te realiseren, terwijl dit wel hoge natuurwaarden met zich meebrengt.

De tijd die het beste aansluit op de huidige kwaliteiten is 1900. Daarom zal deze periode in de visie zo veel mogelijk als referentie aangehouden worden. Echter omdat er ook kansen liggen om cultuurhistorische elementen uit andere tijden te tonen en natuurwaarden te versterken zullen deze evengoed een plaats krijgen in het vlekkenplan.

5.3 Samenvatting van analyse

Deze samenvatting geeft de conclusies weer t.a.v. de SWOT- analyses uit het vorige hoofdstuk. Deze conclusies zijn een opmaat voor de inrichting van het vlekkenplan. De onderdelen (thema's) die een kans van slagen hebben worden in de visie meegenomen. Op basis daarvan kunnen de onderdelen voor het totale gebied beoordeeld worden. Keuzes hierin kunnen echter conflicterend zijn, want sterke punten en kansen voor recreatie kunnen bijvoorbeeld negatieve gevolgen hebben voor natuurontwikkelingen. De beoordelingsmatrix op de volgende bladzijde zet deze tegenover elkaar af in een tabel door ze als positief, neutraal of negatief te beoordelen tegen een maatschappelijke en natuurlijke context. Financiële afwegingen zijn hierin niet meegenomen.

Beoordelingscriteria

De beoordelingscriteria zijn uitgesplitst in een maatschappelijke en een natuurlijke context. De onderdelen die positief of neutraal zijn aangemerkt kunnen een plek in het vlekkenplan krijgen. De keuzebepaling is echter arbitrair. Als voorbeeld kan de manege Schimmelkroft genomen worden, door deze als 'negatief' aan te merken. Namelijk door eventuele financiële compensatie kan elders natuur gerealiseerd worden en kan dit dus indirect kansen opleveren.

De beoordeling in de maatschappelijke en natuurlijke context heeft betrekking op de volgende zaken:

Maatschappelijke context

- De beoordeling heeft betrekking op het algemene publiek en niet op individuen, zoals bewoners of tuinders.
- De beoordeling heeft betrekking op narratieve, belevings- en educatieve waarden.
- Natuurlijke ontwikkelingen moeten 'tastbaar' zijn en voldoen aan minimaal één van de hiervoor genoemde waarden om op de maatschappelijke schaal als 'positief' te scoren.
- Voorwaarden om natuurontwikkelingen te creëren geven geen 'tastbaar' resultaat voor het publiek, maar het publiek heeft daar over het algemeen ook geen last van. Deze worden daarom als 'neutraal' beoordeeld.
- Ontwikkelingen die voor het algemene publiek als storend ervaren kunnen worden, worden als negatief beoordeeld.

Natuurlijke context

- De beoordeling heeft betrekking op de intrinsieke natuurwaarden in het gebied. Deze moet passend zijn bij het natuurstype en niet conflicteren met andere natuurwaarden.
- De mate van zeldzaamheid weegt mee aan een positieve beoordeling.
- Maatschappelijke ontwikkelingen die geen significante negatieve of verstorende effecten op natuurwaarden zullen hebben, worden als 'neutraal' voor de natuur aangemerkt. Indien dit wel het geval is worden deze als 'negatief' beoordeeld.

		Maatschappelijk		
		positief	neutraal	negatief
Natuurlijk	positief	• Meanderen van beken • Uitbreiden natte bossen • Uitbreiden hooilanden • Aanleg kleinschalige akkers • Aanleg amfibieënpool	• Dempen van greppels • Plaatsen van stuwen • Afgraven top laag • Verondiepen van rel	
	neutraal	• Herstel elzenhaag • Schaapskooi • Recreatie en educatie • Schooltuinen	• Bewoning huis de Vlotter • Behoud tuinen	
	negatief		• Aanleg zwemplas • Manege Schimmelkroft	

Conclusie:

De aanleg van de zwemponel en de manege zijn op basis van de gestelde criteria als 'negatief voor natuur' uit de samenvatting gekomen.

Aan de hand van de uitkomsten uit de analyse en aangezien een enorme toename van de recreatiedruk bij een zwemplas en de manege niet past in de beeldschets van de omgeving, worden deze thema's in niet meegenomen in het vlekkenplan. De andere onderdelen kunnen een kans van

slagen hebben, waarvan de onderdelen in het groen zowel natuurlijk als maatschappelijk een positieve bijdrage kunnen leveren aan een mogelijke herinrichting van het gebied en prioriteit krijgen in het vlekkenplan.

5.4 Algemene beeldschets van het projectgebied

Het totale projectgebied moet het open en kleinschalige karakter behouden en de verkavelingspatronen van omstreeks 1900 zullen zoveel mogelijk worden hersteld. Omdat de Vlotter en Duinweide een andere uitstraling hebben en zullen krijgen, krijgen beide gebieden een ander accent. Over het algemeen moet het gebied meer beleefd kunnen worden door bezoekers, zonder recreatieve voorzieningen aan te brengen. Dit wordt gerealiseerd door zones met struinnatuur in de hooilanden te ontwikkelen die evenals de tuinderijen voor de openheid zullen zorgen.

De Vlotter

De Vlotter zal volgens de historische begrenzing gedomineerd worden door een tuinbouwenclave, begrensd door elzenhagen. Om praktische redenen zal het tuinbouwgebied verder open blijven. De begrenzing van het oude bouwland behorende bij het voormalig landgoed zal in ere worden hersteld,. Omdat dit moeilijker machinaal te bewerken is, zal dit een biologische dynamische bestemming kunnen krijgen. De historische begrenzing loopt gelijk met de begrenzing van de archeologische waardenkaart van de gemeente Heemskerk. Dit betekent dat buiten deze grens de bodem tot 70 cm diep afgegraven kan worden. Op deze locaties zullen hooilanden worden gerealiseerd, met mogelijkheden voor amfibieënpoelen. Het 'natte' Hondenhokkenbos in het noorden zal naar het zuiden toe worden uitgebreid met geleidelijk opgaande bosranden. Huis de Vlotter blijft de bestemming wonen houden met de historische erfbegrenzing van het voormalig landgoed (3540 m2). 't Kraaiennest blijft gehandhaafd en kan er een blauwe zone ingevoerd worden.

Duinweide

De nadruk zal op de Duinweide (meer dan op de Vlotter) liggen op behoud en versterking van het kleinschalige landschap. Volgens de originele en nog grotendeels intacte verkaveling, zullen akkers beheerd worden op biologische wijze. De nog intacte elzenhagen, worden teruggezet naar heuphoogte of waar nodig gerooid en opnieuw ingeplant.

De grote vierkante akker in het noordoosten van de Duinweide zal een natuurlijke schapenweide worden waar een meanderende beek door zal stromen.

5.5 Cluster 1 'Bodem en water'

De tekst van onderstaande thema's dient als tekstuele onderbouwing van het vlekkenplan in bijlage 1.

5.5.1 Hydrologische situatie

Op de Duinweide komen twee rellen samen. Door deze twee rellen stroomopwaarts af te dammen, kunnen beide waterlopen op de schapenweide meanderend verder stromen. De grootste meerwaarde hiervan is dat meandering een hoge abiotische differentiatie geeft, waardoor een rijkere fauna kan ontstaan (o.a. voor de verdwenen Weidebeekjuffer).

In het tweestromen landje op de weide kunnen natte vegetaties voorkomen met soorten als Water- en Beekpunge, Lidrus en Holpijp. In de begeleidende bossen kan Stengelloze sleutelbloem zijn intrede doen die stroomopwaarts al voorkomt.

Waar de stromen bijeen komen, gaat de rel zijn huidige weg verder. Doordat het gebied t.b.v. natuurontwikkeling natter zal worden, zal het tuindersgebied afgeschermd moeten worden van de nattere delen in het gebied. Daarom zal bij de nieuwe vorm van de tuinderij een ringsloot aangelegd moeten worden rondom de toekomstige tuinderij waar afwaterende sloten uit het tuindersgebied op uit komen. De huidige stuwen blijven gehandhaafd om de waterstanden voor de tuinders te regelen.

5.5.2 Bodem

Om het maaiveld dicht bij het grondwater te laten komen, zullen delen waar natuurontwikkeling (hooilanden en natte bossen) zal plaats vinden, afgegraven moeten worden. Dit dient reliëfvormend te gebeuren zodat vegetaties de mogelijkheid geboden krijgen om te kunnen pendelen. Vanwege wisselende waterstanden van het duinwatersysteem kunnen namelijk jaren optreden waarin valleien vrijwel permanent onder water staan of juist in de winter droog. Dit kan leiden tot ongewenste verschuivingen in de vegetatiesamenstellingen en het verdwijnen van plantensoorten. Om dit te ondervangen is variatie in het maaiveldhoogte (reliëf) nodig om extreme peilschommelingen op te vangen.

5.6 Cluster 2 'Natuur en landschap'

De tekst van onderstaande thema's dient als tekstuele onderbouwing van het vlekkenplan in bijlage 1.

5.6.1 Opbouw van het landschap

Aanleg van kleinschalige duinakkers

Het type duinakker dat het beste bij de locatie past kan pas beoordeeld worden na ingrijpen op de waterhuishouding en bij voortschrijdend inzicht op de ontwikkeling van ongewenste kruiden zoals Duinriet, Kweek en Akkerdistel. In ieder geval wordt voor alle typen duinakkers een braakperiode van 1 tot 3 jaar gehanteerd. De duinakkers worden aangelegd volgens de historische verkaveling van 1900 en van elkaar gescheiden door elzenhagen. De opbrengst van de gewassen is marginaal, maar er kan een afnemer gezocht worden die de gewassen als veevoer wil gebruiken (manege/ veehouder). Een deel van de kosten kan hiermee worden terugverdiend. Veel van de granen zal echter dienen als valgraan voor foeragerende (grond-) vogels.

Herstelmogelijkheden van de elzenhagen

De elzenhagen kunnen hersteld worden op de locaties die extensief beheerd worden, zoals bij de perceelscheidingen van de duinakkertjes. De hagen krijgen het historisch karakter terug door ze op heup- of borsthoogte af te zetten. Doorgeschoten elzen worden geruimd en opnieuw ingeplant. Niet volledige hagen worden ingeboet. Na afzetting duurt het gemiddeld vier jaar voordat de elzen weer rijpe propjes draagt. Om het terrein constant te voorzien van elzenzaden voor overwinterende vogels, dient er een mozaïekbeheer plaats te vinden met een vierjaarlijkse beheercyclus.

5.6.2 Potenties voor natuurontwikkelingen

Uitbreiden hooilanden

Het uitbreiden van hooilanden vergroot de natuurwaarden in het gebied in hoge mate. Vegetaties van natte tot vochtige duinvalleien hebben goede potenties in het gebied, maar ook de fauna (vooral insecten) zal profiteren van de toename van hooiland. Om de hooilanden tot ontwikkeling te brengen, zal de bodem met ca. 70 cm (afhankelijk van bodemprofiel en voedingstoffen in de bodem) afgegraven worden. Enkele bossen zullen ruimte maken voor de hooilanden, zodat er minder bladstrooisel en schaduw op de hooilanden is. Verrijking van de bodem ligt namelijk door strooiselvorming op de loer en zullen de hooilanden in een rompgemeenschap van duinriet veranderen. Vanwege het inwaaien van stikstof (o.a. vanuit tuinderij) zal eens per jaar maaien (september) sowieso nodig zijn.

Uitbreiden natte bossen

In het noorden van het gebied moet een beeld ontstaan van loofbos variërend tussen elzenbroekbos en het verbond van Els en Gewone vogelkers. Omdat de grond ten zuiden van de huidige natte bossen (voormalige) tuinderijen zijn en hoger in het landschap liggen, moet de bodem eerst reliëfvormend afgegraven worden. Daarna kan het bos zich spontaan ontwikkelen.

Gebufferde poelen.

Voor het bieden van een leefmilieu voor amfibieën en watergebonden insecten, is er plaats voor drie gebufferde poelen, waarvan er twee nieuw ingericht moeten worden. De poelen moeten ver genoeg van de bosranden verwijderd zijn, zodat er voldoende licht in het water kan komen. Voor een snelle migratie mogen de poelen maximaal 400 m van elkaar af liggen als 'stepping stone'.

De poelen zorgen tevens voor variatie in het landschap en vergroot de beleving voor bezoekers.

5.7 Cluster 3: 'Werken, wonen en recreatie'

De tekst van onderstaande thema's dient als tekstuele onderbouwing van het vlekkenplan in bijlage 1.

5.7.1 Agrarisch gebruik

Tuinderijen

De grond biedt door zijn losse structuur goede voorwaarden voor bloemen- en groenteteelt. Het economisch rendement is niet groot, maar er kan van geleefd worden als de percelen groot genoeg zijn. Tuinders moeten zichtbaar blijven in het gebied en behouden een plek volgens de verkavelingsomtrek van 1900, maar zonder de hagen die een hindernis vormen voor machinale grondbewerking. Toch zal de omtrek van het gebied omringd worden door de nieuwe elzenhagen. De oppervlakte van het nieuwe gebied bedraagt ca. 6 hectare. Dit is tevens voldoende voor het eventueel bedrijven van biologische tuinbouw.

Om de tuinderij qua waterhuishouding af te scheiden van de nattere omgeving, zal een ringsloot gelijk aan de omtrek van de tuinderij gegraven worden. Om de waterhuishouding voor de tuinders te reguleren worden de bestaande stuwen behouden en waar nodig nieuwe stuwen aangelegd.

Kavelruil tuinders

Om versnippering van de tuinkavels tegen te gaan is kavelruil noodzakelijk. Dit dient zodanig te gebeuren dat de Duinweide als eerste deelgebied vrij komt. Dit is echter alleen mogelijk op vrijwillige basis en vraagt dus een goede begeleiding en inzet.

Stimuleren biologische tuinbouw

Om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen, is het aan te bevelen biologische tuinbouw te stimuleren. In eerder onderzoek is gebleken dat de voorwaarden hiervoor positief zijn, maar dient net als bij kavelruil te gebeuren op vrijwillige basis. Ook hierin is begeleiding en voorlichting een belangrijk traject om op in te zetten. Het houden van een voorlichtingsavond, die geleid wordt door een externe expert op het gebied van biologische teelt, is aan te bevelen. Bij het opstellen van nieuwe pachtcontracten is het aan te bevelen om aanvullende bepalingen op te nemen met betrekking tot het gebruik van gewasbescherming en wateronttrekking.

Om tuinders te stimuleren tot biologische tuinbouw, kan overwogen worden om een verkooppunt te vergunnen bij parkeerplaats 't Kraaiennest. Zodoende kunnen biologische producten aangeboden worden aan voorbijgaande bezoekers. Thans gebeurt dit langs de kant van de drukke Rijksweg. Voor voorbijgangers, verkopers en het verkeer is dit niet ideaal.

Figuur 25: Verkoop van gewassen aan de kant van de weg is niet ideaal. (bron foto: Google maps)

Beweiding

Begrazing van schapen hoort cultuurhistorisch thuis op de Duinweide. Vanwege de lage konijnenstand worden schapen ingezet om vergrassing tegen te gaan in het duin. Om de schapen een duurzame plek in het gebied te bieden wordt een gedeelte ingericht als weide (winter en voorjaarsverblijf) waarbij mogelijk een schaapskooi een plek kan krijgen dat tevens dienst kan doen als potstal voor de bemesting van de ecologische duinakkers. De begrazingsdruk kan proefondervindelijk gereguleerd worden, maar gestart kan worden met 10 schapen per hectare.

5.7.2 Recreatie en educatie

Uit recreatieonderzoek van PWN is gebleken dat meer dan de helft van de mensen uit de omgeving geen of nauwelijks grote veranderingen in het gebied willen hebben. Het karakter van het gebied wordt dus enorm gewaardeerd en de maatschappelijke waarde van het kleinschalige gebied is daarmee erg groot.

Versterking van het gebiedseigen karakter en zorgen voor meer beleving, kan met goede communicatie zeker bewerkstelligd worden.

Struinweiden

Wandelen buiten de paden kan in Nederland steeds minder vaak. Vooral in het drukke Noord-Holland is de behoefte groot om het gevoel te hebben met beide benen 'in de natuur' te staan. Naast de wens om de natuurbeleving te vergroten, hebben struinwandelpaden ook een grote educatieve betekenis. Vooral kinderen hebben een sterke behoefte om de natuur 'aan te kunnen raken' en te ervaren.

De meest duurzame vorm van beheer is het bijbrengen van natuurbeleving aan kinderen, waardoor waardering voor en kennis over de natuur wordt doorgegeven aan een volgende generatie. Struinweiden nemen daarin een belangrijke betekenis in. Op de Vlotter, waar de dynamiek aan recreatie groot is, zijn goede mogelijkheden om bij herinrichting van het gebied tegemoet te komen aan de behoefte aan struinnatuur.

In de hooilanden kunnen stroken gemaaid worden, zodat de bezoeker op een belevenisvolle manier worden uitgenodigd om via gemarkeerde paaltjes door de hooilanden te wandelen en eventueel in het gras te zitten. Afhankelijk van het weer volstaat 2 à 3 keer per jaar maaien.

(informatie-)Voorzieningen

De beleving moet vooral zitten in het ontdekken van landschap. Daarom wordt het gebied met zo min mogelijk voorzieningen ingericht. De struinweiden moeten mogelijkheden bieden om in het gras te kunnen zitten of overhoekjes te ontdekken. In het maaibeheer moet hier rekening worden gehouden. (zie struinweiden). Bescheiden voorzieningen die er nu al zijn zoals bankjes, picknicktafels en zandbakjes voor de kleinsten, kunnen blijven. Eventueel kunnen sportvoorzieningen voor sportieve bezoekers aangebracht worden om te rek en strekoefeningen te kunnen doen.

Bij de ingangen van het gebied (Kraaiennest en Geversduin) kunnen informatieborden worden geplaatst met een plattegrond van het gebied. Hierop kunnen de voorzieningen getoond worden en de waarden en de geschiedenis van het gebied worden verteld.

Begeleiding van recreatie

Om de recreatie naar de Kruisberg te begeleiden, wordt veelal gebruik gemaakt van parkeerplaats 't Kraaiennest. Om bezoekers te verleiden de auto te parkeren bij parkeerplaats Geversduin en hierdoor het projectgebied enigszins te ontlasten, moet er iets gedaan worden aan de entree bij P-Geversduin die erg gesloten oogt. Door verwijdering van een aantal bomen kan een wijdere entree gemaakt worden, zodat het achterliggende speelbos meer opvalt. Vandaar uit kan je dan verder langs open delen van de Vlotter worden geleid naar de Kruisberg. Figuur 27 toont een voorstelling hiervan met een aantal locaties met mooie vergezichten. Door op de Vlotter een aantal bomen tegen de steilrand langs de schapenweg te verwijderen, ontstaat een ruimtelijke situatie met fraaie vergezichten.

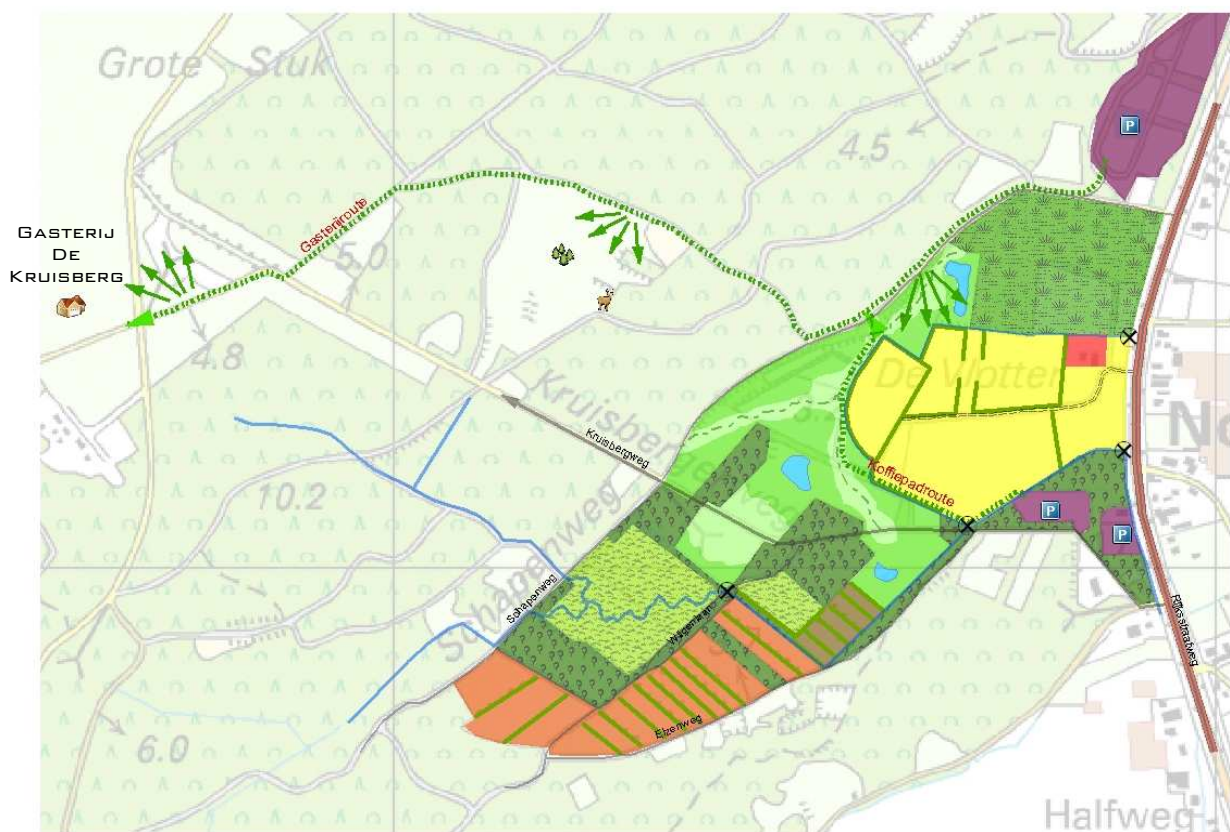
Vanaf parkeerplaats 't Kraaiennest kunnen wandelaars gescheiden worden van fietsers door een alternatieve route te nemen. Deze leidt dan over de Vlotter en sluit aan op de hiervoor genoemde route (zie figuur 27).

Educatie

Er valt enorm te pleiten voor meer natuurbeleving op scholen. Het huidige natuuronderwijs is een ondergeschoven kindje in het onderwijssysteem en wordt met weinig feeling en natuurkennis gegeven door onderwijzers⁸. Daarbij wordt natuuronderwijs vaak als sluitpost in het schoolprogramma methodisch aangeboden. Er is geen kind die zich later deze lessen zal herinneren. Door uitdagende praktijklessen aan te bieden door bevlogen medewerkers van het Natuur en Milieu Educatiecentrum IJmond (NME IJmond) kan er werk van onderwijzers uit handen worden genomen. Hierbij kan tevens een leergebiedoverstijgend lesprogramma worden opgesteld, waardoor ook andere kerndoelen in het onderwijs gehaald kunnen worden. Een gedeelte van de duinakkers op de Duinweide is in potentie een goede locatie om deze te gebruiken voor schooltuintjes. In het kader van maatschappelijk ondernemen past dit ook goed in het beleid van PWN.

Figuur 26: Door op de Vlotter een aantal bomen tegen de steilrand langs de schapenweg te verwijderen, ontstaat een ruimtelijke situatie met fraaie vergezichten.

Figuur 27: Recreatieve route vanaf parkeerplaats Geversduin richting de Kruisberg. Het eerste deel loopt via de Schapenweg langs de Vlotter

⁸ O.b.v. acht jaar eigen ondervinding als onderwijzer op een Jenaplanschool in Amsterdam-West.

5.7.3 Wonen

Het huis de Vlotter is monumentaal beschermd en blijft op de huidige locatie staan. De grond blijft in eigendom van de provincie en in erfpacht van PWN. De opstal wordt eigendom van de koper, de grond kan door PWN in ondererfpacht uitgegeven worden. Vanwege de slechte staat zal het huis afgebroken moeten worden en opnieuw opgebouwd. In de verkoopvoorwaarden kunnen bepalingen worden opgenomen voor de herbouw van het huis binnen de gestelde eisen conform de monumentennota Heemskerk. Vanwege de ruimtelijke ligging en het feit dat het huis vrij zal blijven staan, trekt dit vermogende kopers aan met wensen voor een ruime kavel. In dat geval is de historische huiskavel van het voormalig landgoed met een oppervlakte van ca. 1.900 m² een goede referentie. Een grotere huiskavel levert tevens een hogere canon op. Om de nieuwe investeerder tegemoet te komen kan de woning om niet worden aangeboden.

6 Uitvoeringsplan

Dit hoofdstuk vormt de basis voor de uitvoering in de toekomst. Er wordt ingegaan op de planning, financieel overzicht, beheer & onderhoud en nader uit te zoeken thema's.

6.1 Planning

Voor de realisatie van de ontwikkelingsvisie zijn verschillende momenten van belang. In de eerste plaats is het van belang om draagvlak te creëren bij zowel beleidsmakers als bij het publiek. Vervolgens is een vrije beschikking van gronden nodig. Door de terugloop van tuinders gaat dit gestaag maar ook versnipperd. Om een versnipperde terugloop te begeleiden, wordt geadviseerd om een herverkavelingprocedure op te starten, zodanig dat de Duinweide (vanaf het zuidwesten) als eerste vrij komt. Dit betekent dat er geïnvesteerd moet worden om tuinders hierin te ondersteunen. Dit kan gecombineerd worden door informatiebijeenkomsten te organiseren, waarbij tuinders meteen gestimuleerd kunnen worden om over te stappen op biologische tuinbouw. Deze procedures zijn op vrijwillige basis. Echter een eenmalige afkoop van de pachtcontracten kan ook tot de opties behoren. Indien de gronden beschikbaar zijn, kunnen de deelprojecten (thema's) projectmatig opgestart worden.

6.2 Financieel

Het financieel overzicht op de volgende bladzijde geeft een kosten en batenindicatie weer, voor een periode van 10 jaar. Overheadkosten en de reeds bestaande beheers- en onderhoudskosten zijn hierin niet meegerekend. De kosten en batenanalyse is opgesteld op basis van het programma van eisen in bijlage VIII. De bedragen zijn gebaseerd op ervaringen binnen PWN en het normenboek 2010. De kosten voor het beheer en onderhoud aan de elzenhagen is tot stand gekomen op basis van gegevens van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap. De aanleg van de schooltuinen zit verwerkt in de aanleg van de duinakkers. Daarom is deze niet als aparte post opgenomen.

In de batenkolom van het overzicht zijn alleen de baten opgenomen die zijn uit te drukken in valuta. Subsidies en inkomsten in natura door het inzetten van vrijwilligerswerk zijn niet meegenomen. Dit laatste kan ook een flinke kostenbesparing opleveren door bijvoorbeeld het onderhoud aan elzenhagen en duinakkers door vrijwilligers te laten doen.

Het verschil tussen de kosten en baten zijn over een periode van 10 jaar ca. € 200.000,- Dit komt neer op een extra post van ca. € 20.000,-/ jaar. Hierbij moet rekening worden gehouden dat in deze periode veel kosten zitten die eenmalig en mogelijk subsidiabel zijn. Na de periode van 10 jaar zullen de beheers- en onderhoudskosten lager uitvallen.

In de kosten en batenanalyse is ook geen rekening gehouden met de inkomsten uit duinkaarten van de duinbezoekers naar rato van de totale opbrengst van het NHD. Voor een eerlijk vergelijk kan een percentage van deze totaalopbrengst bij de Vlotter en Duinweide worden meegeteld bij de baten. Gelet op het feit dat er geen betaalautomaat bij de ingang van 't Kraaiennest staat, kan er nog inkomsten verworven worden door daar nog een betaalautomaat neer te zetten. De bezoeker mag hier dan wel iets voor terug verwachten.

Door de kosten van de eerste tien jaar weg te zetten tegen de maatschappelijke (recreatief en educatief), maar vooral ook tegen de natuurlijke baten, zijn deze kosten goed te verantwoorden.

Overzicht van kosten en baten:

Thema	Werkzaamheden	Kosten	Baten
Aanleg elzenhagen		€ 75.000,-	
	Eenmalig herstel en nieuwe aanplant	€ 15.000,-	
	Beheer en onderhoud voor 10 jaar	€ 60.000,-	
Aanleg duinakkers		€ 17.000,-	€ 10.000,-
	Eenmalige inrichtingskosten	€ 1.000,-	
	Beheer en onderhoud voor 10 jaar	€ 16.000,-	
	Verkoop van producten		€ 10.000,-
Tuinderij			€ 24.000,-
	Inkomsten uit onderpacht à € 404,-/ ha		€ 24.000,-
Hooilanden		€ 150.000,-	
	eenmalige afgraafwerkzaamheden	€ 100.000,-	
	Jaarlijks maaien en afvoeren	€ 50.000,-	
Struinweide		€ 20.000,-	
	extra maaien van de struinroute	€ 20.000,-	
Uitbreiden natte bossen		€ 55.000,-	
	eenmalig verwijderen ruigtestruweel	€ 5.000,-	
	eenmalige afgraafwerkzaamheden	€ 50.000,-	
Vochtig bos		€ 4.000,-	
	Eenmalig verwijderen van bosranden	€ 4.000,-	
Graven duinbeek		€ 12.000,-	
	Graven van een beek	€ 5.000,-	
	Dempen van een deel van de rel	€ 2.000,-	
	Jaarlijks onderhoud	€ 5.000,-	
Amfibieënpoei		€ 7.000,-	
	Eenmalig graven van twee poelen	€ 2.000,-	
	Jaarlijks maaien van oevers	€ 5.000,-	
Afwatering tuinderij		€ 7.000,-	
	Graven van een ringsloot	€ 5.000,-	
	Dempen van een aantal sloten	€ 2.000,-	
Schaapskooi		€ 30.000,-	
	Bouwen schaapskooi	€ 30.000,-	
Huis de Vlotter			€ 150.000,-
	Verkoop huis		€ 1,-
	Uitgifte grond ondererfpacht		€ 150.000,-
Totale kosten en baten		€ 377.000,-	€ 184.000,-

6.3 Nader te onderzoeken thema's

Voor de visie zijn een aantal thema's opgenomen die nader onderzocht dienen te worden, te weten:

1. Schooltuinen

De haalbaarheid van schooltuintjes is mede afhankelijk van subsidieverleners en de bereidwilligheid van educatieve instellingen. Zodra de duinakkers in de fase van realisatie terecht komen, zal hiernaar eerst een haalbaarheidsonderzoek verricht moeten worden.

2. Meanderende beek

Voor de meanderende beek zijn een aantal voorwaarden bepalend. Deze dienen voor de Vlotter goed in beeld worden gebracht.

3. Schaapskooi

De schaapskooi is een idee om de potstalmest te gebruiken voor de bemesting van de akertjes, waardoor een zelfvoorzienend geheel wordt gecreëerd. Echter zijn er ook hele goede redenen te bedenken om een schaapskooi elders (bv. op de Kruisberg) te realiseren.

6.4 Beheer en onderhoud

Het (natuur-)beheer wordt gecoördineerd door PWN. De onderhoudswerkzaamheden kunnen in het reguliere bestek worden meegenomen.

6.4.1 Samenwerkingsverbanden

Om kosten te besparen kunnen samenwerkingsverbanden worden aangegaan om bepaalde onderhoudstaken onder begeleiding van een beheerder uit te laten voeren. De samenwerkingsverbanden kunnen o.a. gezocht worden bij hulpverlenende en/ of educatieve instanties. Te denken valt aan het onderhouden van de ecologische akkers en hagen of het aanleggen van schooltuinen. Bij het aanleggen van schooltuinen kan een vaste kracht aangesteld worden die verantwoordelijk is voor het educatieve programma, maar ook voor het onderhoud van de schooltuinen. Hierbij kan de afspraak gemaakt worden dat deze persoon tevens toezichthouder en beheerder is van de ecologische akkers.

6.4.2 Oprichten werkgroep

Een andere optie is om een werkgroep van vrijwilligers op te richten die een aantal vaste dagen per jaar bepaalde onderhoudswerkzaamheden gaan uitvoeren. Er zijn goede ervaringen in andere gebieden, waar actieve vrijwilligers met veel plezier en overtuiging meehelpen aan bepaalde onderhoudstaken. Hierbij kan ook gedacht worden aan het bijhouden van de elzenhagen en/ of de duinakkers. Een combinatie tussen vrijwilligers en mensen met beperking behoort natuurlijk ook tot de mogelijkheden.

7 Bronnen

Literatuur

- Aggenbach, C.J.S., et al., 2002. *Indicatorsoorten voor verdroging, verzuring en eutrofiering van plantengemeenschappen in duinvalleien van het renodunaal district – Duinvalleien (kalkrijke duinen)*. Staatsbosbeheer Driebergen.
- Alders, G.P. & J. Roefstra & L. den Boon, 2009. *Beleidsnota Archeologie gemeente Heemskerk*. Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland.
- Bakker, H. de & A.W. Edelman-Vlam, 1976. *De Nederlandse bodem in kleur*. Stichting voor Bodemkartering: Pudoc.
- Everts, F.H., et al., 2005. *Vegetatiekartering Kennemerduinen*. EGG Consult i.s.m. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland.
- Groesbeek, J.W., 1981. *Middeleeuwse kastelen van Noord-Holland*. Uitgeverij Elmar
- Hoogstrate, T., 2010. *Heg noch steg*. Rapport PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland
- Leufgen, W. & M. van Lier, 2007. *Vrij spel voor natuur en kinderen*. Uitgeverij Jan van Arkel
- Louv, R., 2007. *Het laatste kind in het bos*. Uitgeverij Jan van Arkel
- Peperstraten, M. van & M. Damsteegt, 2006. *Verbetering verkaveling tuinbouwgebied Heemskerk-Beverwijk*. Rapport Stivas Noord-Holland.
- Roos, R., 1995. *Bewogen Kustlandschap*. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland.
- Roos, R., 2009. *Duinen en Mensen*. Stichting NatuurMedia i.s.m. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland.
- Weeda, E.J. & J.H.J. Schaminée & L. van Duuren, 2002. *Atlas van Plantengemeenschappen in Nederland (deel 1 t/m 4)*. KNNV Uitgeverij
- Werf, S. van der, 1991. *Natuurbeheer in Nederland 5. Bosgemeenschappen*. Pudoc, Wageningen.
- Zanderink, R. & C. van Andel, 2008. *Paard en Landschap*. Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie: Fontaine Uitgevers.

Websites

www.rijksoverheid.nl
www.noord-holland.nl
www.heemskerk.nl
www.natuurkennis.nl
www.agriholland.nl
www.beeldbank.noord-hollandsarchief.nl